ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 8 (1542) | Пятніца, 27 студзеня 1961 года | Цана 4 кап.

Гэта ваш абавязак, работнікі культуры!

СТУДЗЕНЬСКІ Пленум ЦК КПСС — надзвычай важная падзея ў жыцці нашай краіны. Камуністычная партыя звяртаецца з заклікам да народа — памнажыць сілы ў барацьбе за далейшае развіццё сацыялістычнай сельскай гаспадаркі, ствараць багацце прадуктаў земляробства і жывёлагадоўлі. На Пленуме прынята разгорнутая праграма далейшага ўздыму сельскай гаспадаркі краіны. Партыя і ўрад прымаюць дзейсныя меры, каб дапамагчы працаўнікам вёскі ўжо ў 1961 г. сустрэць новымі слаўнымі справамі XXII з'езд КПСС.

Сёння наша краіна нагадвае гіганцкі народны ўніверсітэт. І ў кватэры рабочага, калгасніка, і ў клубе, бібліятэцы, у цэху і на жывёлагадоўчай ферме, у інстытуце і ў школе — усюды савецкія людзі старанна вывучаюць, горача абмяркоўваюць матэрыялы Пленума. Трэба ж кожнаму вызначыць сваё месца, свой рубеж у гэтай барацьбе за светлы дзень камунізма.

Дзе ж у гэтыя дні месца работніка культуры? Вядома — на перадавым рубяжы. Разам з партыйнымі арганізацыямі нашы ўстановы культуры павінны быць цяпер лабараторыямі, дзе нараджаецца смелая думка, смелая прапанова, смелая, прыгожая мара.

Сёння ж такое наўкол разгарненне ў працы, такі нябачаны прыліў энергіі ў народных мас! Работнік культуры, умела скарыстай і накіруй на добрыя справы працоўны энтузіязм калгаснікаў, рабочых саўгасаў, спецыялістаў сельскай гаспадаркі! Няхай гэты энтузіязм заўсёды гарыць незгасальным полымем, асвятляючы шлях у камунізм.

У пастанове ЦК КПСС «Аб задачах партыйнай прапаганды ў сучасных умовах» падкрэслівалася, што кожны работнік культуры абавязаны быць у гушчы жыцця, усім зместам сваёй работы дапамагаць народу ўздымаць сельскую гаспадарку, развіваць прамысловасць, выконваць сямігодку і свае сацыялістычныя абавязацельствы.

Гэты заклік партыі знайшоў у асобе работнікаў культуры нашай рэспублікі самых шчырых прыхільнікаў і паслядоўнікаў. Яны правільна зразумелі задачу: установы культуры абавязаны быць апорнымі базамі мясцовых партыйных арганізацый. Найпершы абавязак кожнага клуба, бібліятэкі, хаты-чытальні, кожнага кінамеханіка — дапамагаць партыі выхоўваць савецкіх людзей актыўнымі будаўнікамі камуністычнага грамадства, шырока прапагандаваць нашу сямігодку і ўсё тое новае і перадавое, што нараджаецца ў жыцці.

Работнікі культасветустаноў Хойніцкага, Крупскага, Іванаўскага, Гомельскага, Крычаўскага і многіх іншых раёнаў Беларусі ідуць у нагу з жыццём, адчуваюць яго імклівы пульс, радаснае дыханне. Райкомы партыі сталі душою ўсіх спраў культасветустаноў гэтых раёнаў, а аддзелы культуры — тымі аператыўнымі штабамі, дзе нараджаюцца новыя цікавыя задумы. І паглядзіце, як ажывілася ўся культурна-масавая работа ў гэтых раёнах! Хойніцкі аддзел культуры (загадчык тав. Вяргейчык) уважліва сочыць за тым новым, што нараджаецца ў калгасах раёна. Перш чым прапагандаваць перадавы метад, самі работнікі культуры вывучаюць яго, бо нельга вучыць другіх новаму, калі сам не ўяўляеш, у чым яго сутнасць. Праводзячы семінары, работнікі культуры выязджаюць на фермы, слухаюць расказы жывёлаводаў і кукурузаводаў аб сваім вопыце.

Гомельскі раённы аддзел культуры (загадчык тав. Руманоўскі) вялікую ўвагу аддае нагляднай агітацыі. Да 20 розных відаў плакатаў, лістовак і маланак выпушчана ў мінулым годзе ў раёне. Тут і звароты да лепшых механізатараў, кукурузаводаў і жывёлаводаў, шырокі паказ іх абавязацельстваў. А калі даў слова — стрымай яго. І вось шматлікія лістоўкі, плакаты расказваюць, як выконваюцца ўзятыя абавязацельствы, хто сёння наперадзе, а хто адстае, што яшчэ засталося зрабіць.

У Іванаўскім раёне (загадчыца аддзела культуры тав. Раўгель) да ўдзелу ў рабоце ўстаноў культуры прыцягнута шырокая грамадскасць.

На ўсю рэспубліку вядомы пінчане сваімі цудоўнымі, поўнымі рамантыкі балямі пераможцаў (загадчык гарадскога аддзела культуры тав. Усачоў, дырэктар гарадскога Дома культуры тав. Сакольскі). Нам трэба не толькі ўмела прапагандаваць дасягненні лепшых людзей нашага часу, але навучыцца шанаваць чалавека працы. І вось балі пераможцаў якраз хораша ўслаўляюць працу тых, хто ўжо сёння жыве і працуе па-камуністычнаму. Нашымі маякамі назваў Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў перадавых людзей калгаснай вёскі, і задача работнікаў культуры, літаратуры, мастацтва — запаліць у сэрцах усіх савецкіх людзей гэтыя маякі. Тады яшчэ больш упэўненай будзе наша хада ў камунізм.

Маякі творчага неспакою, маякі няспынных пошукаў новага павінны заўсёды гарэць у сэрцах работнікаў культурнага фронта. Ідэалагічная работа, як ніякая іншая, не церпіць застою, руціны, не церпіць абыякавасці і раўнадушнасці—гэтых самых злых ворагаў нашага руху наперад. Таму органы культуры і культасветустановы абавязаны карэнным чынам перабудаваць сваю работу — павярнуцца тварам да народа, часцей раіцца з калгаснікамі, прыслухоўвацца да іх прапаноў і парад, да іх крытыкі. Як правіла, нашы работнікі культуры робяць справаздачы перад насельніцтвам раз у год. Цяпер гэта варта рабіць часцей, не чакаючы чарговай справаздачнай кампаніі.

Тым не менш, мы сёння павінны з болем прызнаць, што ёсць яшчэ ў нас аддзелы культуры, работнікі якіх лянуюцца думаць, лянуюцца выехаць у калгас, наведаць сельскую бібліятэку ці клуб. Такія горакіраўнікі ператварыліся ў рэгістратараў фактаў, у зборшчыкаў звестак і дакладных. Але наша імклівае жыццё выкіне на паверхню ўвесь гэты буралом, і чыстыя воды народнай ініцыятывы змыюць за борт падобнае смецце. Трэба думаць, шукаць, а той, хто шукае, заўсёды знойдзе. Хопіць плаваць па волі хваль і чакаць, на які бераг цябе выкіне.

Ініцыятыва, агеньчык павінны вызначаць цяпер стыль работы кожнай установы культуры. У Хойніках дбаюць пра гэта. Ва ўсіх калгасах ствараюцца саветы культуры, абавязак якіх сачыць за работай кожнай культасветустановы, якая працуе на тэрыторыі гэтай арцелі, аказваць ім дапамогу, кантраляваць, як выкарыстоўваюцца культфонды калгасаў. Цудоўная ініцыятыва! Яна ўнясе новы струмень у работу сельскіх асяродкаў культуры.

Ва ўстановах культуры рэспублікі штодзень нараджаецца многа карысных і добрых спраў. На вялікі жаль, прапаганда вопыту лепшых культасветустаноў у нас яшчэ нездавальняючая.

Цяпер усе сілы трэба скіраваць на дапамогу калгаснай вёсцы, на дапамогу сельскім установам культуры. Лепшую надзённую літаратуру неабходна накіроўваць працаўнікам калгасных палёў. Двухмесячнік прапаганды сельскагаспадарчай літаратуры, які пачнецца 15 лютага, зробіць сваю добрую справу.

І дзеячы мастацтва рэспублікі ахвотна аддадуць свой талент, сваё творчае натхненне працаўнікам калгаснай вёскі. Трэба, каб усе нашы тэатры і філармонія паказалі калгаснікам лепшыя спектаклі і канцэрты, абавязкова пры ўдзеле вядомых майстроў сцэны. А больш дзейснае шэфства творчых работнікаў над калгаснай самадзейнасцю паспрые поспеху сельскіх артыстаў.

Трэба, каб нашы выдавецтвы і кінастудыя ўлічылі надзённыя патрэбы калгаснай вёскі. Больш трэба кніг аб вопыце перадавікоў, аб дасягненнях нашых вучоных. Трэба, каб часцей траплялі на сельскія экраны рэспублікі хранікальна-дакументальныя фільмы аб лепшых калгасах і калгасніках. І высокакваліфікаваны лектар, і мастак, і пісьменнік знойдуць для сябе на вёсцы і ўдзячную аўдыторыю слухачоў, і герояў сваіх будучых твораў.

ПЛЕНУМ ПРАЎЛЕННЯ СП БССР

25 студзеня ў Мінску адкрыўся трэці пленум праўлення СП БССР, прысвечаны ўдзелу пісьменнікаў у рабоце кіно, радыё і тэлебачання. У рабоце пленума прымаюць удзел загадчык аддзела прапаганды і агітацыі ЦК КПБ М. Халіпаў, міністр культуры БССР Р. Кісялёў, госці з Масквы — сакратар праўлення СП СССР Г. Маркаў, народны артыст СССР рэжысёр С. Герасімаў, рэдактар часопіса «Тэатр» Ул. Пімянаў, член Дзяржаўнага камітэта па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савеце Міністраў СССР І. Андраеў і інш.

Пленум адкрыў старшыня праўлення СП БССР П. Броўка. Ён сказаў:

— Мастацкае слова праз кіно, радыё і тэлебачанне становіцца здабыткам мільёнаў, але, на жаль, мы недастаткова выкарыстоўваем гэтыя вялікія магчымасці для прапаганды літаратуры.

Далей П. Броўка адзначае сур'ёзную працу многіх пісьменнікаў, па сцэнарыях якіх пастаўлены фільмы, што сталі творчай удачай беларускай кінастудыі.

— Але гэтага, бясспрэчна, мала, — гаворыць ён. — Трэба, каб больш пісьменнікаў ішло на студыю і каб там не было ніякіх перашкод для іх працы. А такія перашкоды ёсць. Нам робяць закіды, што мы мала даём добрых сцэнарыяў. Згодны. Але ці толькі ў гэтым прычына? Ці не мала ў нас добрых рэжысёраў, якім бы мог даверыцца пісьменнік? Вельмі многа і рэдактараў, гаспадароў над сцэнарыямі пісьменніка. І ўсе патрабуюць праўкі, і правяць гадамі, а ў выніку атрымліваецца так, што ад задумы пісьменніка нічога не застаецца.

Гаворачы пра тое, што перадачы беларускага радыё ў апошні час сталі больш жывымі і цікавымі, П. Броўка адзначае, што ўдзел пісьменнікаў у рабоце радыё дапамог бы зрабіць яшчэ больш разнастайнымі яго праграмы, палепшыў бы літаратурную якасць перадач. Гэтак жа і ў тэлебачанні.

Затым з дакладам аб рабоце студыі «Беларусьфільм» выступіў яе дырэктар П. Кукушкін. У садакладзе А. Кучара былі закрануты пытанні сцэнарнага майстэрства, прааналізаваны вопыт работы студыі з пісьменнікамі, па сцэнарыях якіх пастаўлены або будуць ставіцца новыя фільмы. Пытанням развіцця дакументальна-хранікальнага кіно, забеспячэнню яго добраякаснымі сцэнарыямі быў прысвечаны садаклад М. Горцава.

На пасяджэнні пленума таксама заслуханы даклад старшыні Камітэта па радыёвяшчанню і тэлебачанню пры Савеце Міністраў БССР В. Несцяровіча, садаклады Ул. Юрэвіча і К. Губарэвіча аб удзеле пісьменнікаў у рабоце радыё і тэлебачання.

У спрэчках выступілі пісьменнікі І. Грамовіч, М. Ґарулёў, Е. Лось, журналіст Л. Прокша, рэжысёр студыі «Беларусьфільм» А. Ястрабаў, рабочы завода аўтаматычных ліній Л. Патаповіч. Яны гаварылі аб неабходнасці больш цеснай творчай сувязі паміж пісьменнікамі і работнікамі кіно, радыё і тэлебачання.

26 студзеня на ранішнім пасяджэнні выступілі П. Пестрак, Ул. Корш-Саблін, Р. Кісялёў, С. Герасімаў, Г. Маркаў, А. Макаёнак, Я. Маўр, П. Васілеўскі і інш. Учора пленум закончыў сваю работу.

Падрабязная справаздача аб пленуме будзе змешчана ў бліжэйшым нумары нашай газеты.

На здымках: уверсе — у зале пасяджэнняў пленума СП БССР, унізе — група ўдзельнікаў пленума Саюза пісьменнікаў БССР (злева направа) — сакратар Саюза пісьменнікаў СССР **Г. Маркаў**, рэжысёр студыі «Беларусьфільм» **Ул. Корш-Саблін**, кінарэжысёр **С. Герасімаў** (Масква), паэт **П. Броўка** і рэжысёр студыі «Беларусьфільм» **Л. Голуб.**

Фота **Ул. Крука.**

Імклівы ўзлёт

ГЭТЫМІ доўгімі марознымі вечарамі ажыўлена ў клубах, хатах-чытальнях, у канторах калгасаў і саўгасаў, у ленінскіх кутках жывёлагадоўчых ферм, дзе працаўнікі вёскі збіраюцца для размовы аб рашэннях студзеньскага Пленума Цэнтральнага Камітэта КПСС. Яго ўдзельнікі раз'ехаліся па месцах работы, выступаюць цяпер перад народам з уражаннямі, думкамі, прапановамі, планамі.

Увага ўсяго савецкага народа накіравана на тое, каб з усёй глыбінёй асэнсаваць гістарычныя рашэнні Цэнтральнага Камітэта партыі і ўвасобіць іх у жыццё, у практыку.

Пленум вырашаў самыя надзённыя, істотна-важныя пытанні камуністычнага будаўніцтва, вырашаў з прынцыповасцю, мудрай яснасцю і канкрэтнасцю.

Становішча і шляхі далейшага развіцця сацыялістычнай сельскай гаспадаркі стаялі ў цэнтры ўвагі Пленума. Чытаючы і перачытваючы прамовы кіруючых работнікаў саюзных рэспублік і абласцей, спецыялістаў і практыкаў, рэплікі таварыша М. С. Хрушчова і яго прамову, насычаную вялізным фактычным матэрыялам і грунтоўным марксісцка-ленінскім тэарэтычным абагульненнем, нельга не адчуць новага, глыбока асэнсаванага на падставе ведання жыцця падыходу да сённяшніх спраў савецкага народа, які пад кіраўніцтвам роднай партыі ўпэўнена крочыць у камунізм. Нельга не адчуць, што наша партыя прымае новыя, вельмі мудрыя і дзейсныя меры, каб гэты рух у блізкае камуністычнае будучае быў яшчэ больш хуткім.

Ідзе трэці год сямігодкі. За два папярэднія гады краіна Саветаў, ажыццяўляючы рашэнні XXI з'езду партыі, зрабіла вялікі крок наперад у развіцці эканомікі, культуры, павышэнні матэрыяльнага ўзроўню жыцця працоўных, у эканамічным спаборніцтве з перадавымі капіталістычнымі краінамі. Лічбы і факты, прыведзеныя ў матэрыялах Пленума, з яскравай відавочнасцю гавораць аб гэтым.

Пра імклівы ўзлёт, багаты плён працы савецкага народа сведчыць і апублікаванае ва ўчарашніх газетах «Паведамленне Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення пры Савеце Міністраў СССР аб выніках выканання дзяржаўнага плана развіцця народнай гаспадаркі СССР у 1960 годзе».

Аднак, калі прамысловасць у нашай краіне развіваецца з няўхільным уздымам, дык у сельскай гаспадарцы заўважаецца адставанне. Сельская гаспадарка таксама мае бясспрэчныя поспехі, але яна не забяспечвае яшчэ поўнасцю ўсё ўзрастаючых патрэб насельніцтва нашай краіны, якое расце і матэрыяльныя магчымасці якога павышаюцца з году ў год. Іменна патрэбы народа, паляпшэнне яго матэрыяльнага і культурнага дабрабыту стаяць у цэнтры штодзённай увагі і клопатаў партыі.

Пытанні сельскай гаспадаркі абмяркоўваліся на Пленуме так востра і так дэталёва не таму, што ў гэтай галіне ў нас усё дрэнна, а таму якраз, што, як часта кажа Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, справы у нас ідуць добра, але павінны ісці яшчэ лепш, ў нас ёсць для гэтага ўсе магчымасці, мы не можам мірыцца ні з якімі недахопамі і недаглядамі.

Пленум прыняў пастанову аб шляхах далейшага развіцця, крутога ўздыму сельскай гаспадаркі, пастанову, якая адкрывае перад працаўнікамі сацыялістычных палёў новыя перспектывы, дае неабдымны прастор для творчай ініцыятывы, для рэалізацыі небывалых магчымасцей, якія ёсць і якія з году ў год павялічваюцца ў сельскай гаспадарцы.

З такой жа вялікай цікавасцю ўсе мы, савецкія людзі, сустрэлі і рашэнне Пленума аб выніках Нарады прадстаўнікоў камуністычных і рабочых партый. Сусветная сацыялістычная сістэма расце і ўмацоўваецца ў барацьбе за справядлівасць на зямлі, за мір і дружбу паміж народамі, за вызваленне з-пад шматвяковага прыгнёту каланіяльных народаў, за светлае будучае ўсяго чалавецтва. Непахіснае адзінства камуністычных і рабочых партый як сацыялістычных, так і капіталістычных краін, іх згуртаванасць вакол перамаганоснага сцяга марксізма-ленінізма — зарука поспеху гэтай барацьбы. За нашым, самым справядлівым у гісторыі, камуністычным ладам жыцця — будучыня.

Паводле рашэння студзеньскага Пленума ЦК КПСС, у кастрычніку гэтага года адбудзецца XXII з'езд Камуністычнай партыі Савецкага Саюза. Гэта гістарычная падзея ў жыцці савецкага народа і міжнароднага камуністычнага руху. Сустрэць XXII з'езд КПСС новымі працоўнымі поспехамі ва ўсіх галінах эканомікі і культуры нашай краіны, ва ўсіх галінах нашага жыцця — вось галоўны клопат, які хвалюе сёння кожнага савецкага чалавека, на якім бы ўчастку ён ні працаваў.

Тарас ХАДКЕВІЧ.

Хто будзе дваццаць сёмы?

Дзень выдаўся марозны. Пякучы сівер пранізваў нават зімовае паліто. А ступіш некалькі крокаў насустрач ветру, ад марозу заслязяцца вочы, на бровы і вейкі ападзе белы іней. Што ж, на тое і студзень.

З-за ветру мы не пачулі, як нас апярэдзіў райкомаўскі газік. Ён спыніўся ў Воранаўцы, на цэнтральнай сядзібе калгаса імя Дзімітрава. З газіка вышаў чалавек у чорным паліто, у валёнках і порстка, нібы яго падштурхоўваў вецер, падаўся да канторы. Толькі не зайшоў туды. Мы адразу пазнаёміліся з ім. Гэта першы сакратар Кармянскага райкома партыі Іван Фёдаравіч Раманаў.

— А хто вам параіў у гэты калгас? Хіба ў раёне лепшых няма? — запытаў ён і, захінуўшыся ад ветру каўняром, чакаў адказу.

— Калгас жа адстаючы...

Моцны парыў ветру абцерусіў нас снежным пылам. Сакратар прытрымаў на галаве вушанку, затым паўтарыў:

— Канешне, адстаючы. Тут старшыня, ат... — і рэзка махнуў рукой. — Ну, што ж, пазнаёмцеся... а пісаць няма чаго пра гэты калгас.

І заспяшаўся да газіка.

— Іван Фёдаравіч, а шостай гадзіне ў калгасе адкрыты партыйны сход, ведаеце?

— Сёння?.. Гм... — ён аб нечым падумаў і дадаў: — Што ж, пастараюся быць.

Газік імкліва пабег у напрамку да Кармы.

Да вечара яшчэ быў час. Сонца, хоць нізка, але стаяла на поўдні. Мы зайшлі ў кантору.

— «Сімфонія» паразганяла работнікаў, — ідучы ўслед, сказаў чалавек у кажуху. — Чуеце, як вецер свішча? Столькі шчылін. Хто ж тут уседзіць? Дык рахункаводы вунь, у трэцяй хаце, бачыце? У бабкі Мар'і грэюцца. Яна прыбіральшчыцай тут. У яе хоць невялікая хата, але дагледжаная. Дык усе там, — і бухгалтар, і касір. А старшыню не бачыў сёння. Павінен тут недзе быць.

У хаце бабкі Мар'і цёпла, утульна. Мы адразу распачалі гутарку пра кантору.

— Які калгас, такая і кантора, — ляскаючы на лічыльніках, сказаў рахункавод Яўген Несцяровіч.

— Няпраўда, Жэнька, — запярэчыла бабка Мар'я. — Які старшыня, такая і кантора. Во як.

— Толькі невядома, на якога старшыню віну класці? — уставіла слова ўчотчыца Ганна Несцяровіч.

У хаце было восем калгаснікаў. Усе гаваркія. Адзін памыліцца — другі паправіць, а калі і другі скажа не зусім дакладна — трэці не змоўчыць.

Але пасля Ганнінага слова быццам усе анямелі. Ніхто не мог адразу сабрацца з думкамі. І сапраўды, на якога ж старшыню віну класці? Пасля вайны іх перамянілася ужо дваццаць пяць. І дваццаць шосты, цяперашні, Талкачоў, падаў у райком партыі заяву, каб вызвалілі ад работы.

Чаму за шаснаццаць год столькі старшыняў змянілася? Землі благія або яшчэ якая прычына? Побач, на такіх жа землях адзін з лепшых ў вобласці калгас імя Сталіна, дзе старшынёй праўлення нязменна ўжо каторы год працуе Герой Сацыялістычнай Працы тав. Нікіцін. Тут жа ў раёне, непадалёк ад Воранаўкі, землі моцнага калгаса імя Лепяшынскага.

Прыгадаем даваенны час. У Воранаўцы, на гэтых жа землях, калгас славіўся першым у раёне. Звозу не было з поля збожжа, бульбы, гароднiны. І цяпер людзі памятаюць, як у вёсцы Енцы да Уладзіміра Несцяровіча прывезлі ўвосень на працадні восем фурманак дабра. Той развёў рукамі: куды ж падзець такое багацце. І ў Маскве гэты калгас ведалі. Гаспадарку паказвалі на Ўсесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы. Калгас тады прэміявалі маскоўскім рысаком. Ну, і рысак жа быў! Бывала, як выскачыць са стайні — хоць самалётам лаві. А сёлета, ў тых жа Енцах з 12 гектараў сабралі ўсяго паўтары тоны ячменю. Чаму так?

— У раёне мала думаюць пра калгас, — сказаў Пятро Якутовіч.— Калі б да нас праслалі за старшыню разумнага чалавека, ды папрацаваў ён не паўгода, год, а гадоў дзесяць, як во, у Дубавіцах, у калгасе імя Сталіна, Нікіцін, тады і парадку можна было б чакаць. А то быў у нас старшынёй Пятроўскі. Толькі і зрабіў, што купіў за 47 тысяч рублёў лакамабіль. Праз некалькі месяцаў скіну-

(Заканчэнне на 4-й стар.).

Будні сямігодкі

ВЫСОКАЕ ЗВАННЕ

У працоўныя поспехі калектыву Мінскага падшыпнікавага завода немалы ўклад уносяць людзі, якія працуюць па-камуністычнаму.

Пачалося з таго, што перадавіку вытворчасці, шліфоўшчыку Валерыю Вендраву, камсамольцу, актыўнаму ўдзельніку грамадскіх мерапрыемстваў на заводзе, члену добраахвотнай народнай дружыны, было прысвоена высокае званне ўдарніка камуністычнай працы. Потым, як гэта часта бывае, поплеч з ім сталі іншыя... Цяпер на заводзе цэлыя змены майстроў Наркевіча, Савіча, Віцянкова, Ляўко, Швяцова, брыгады Сасіноўскага і Шабуневіча, а таксама ўвесь калектыў шарыкавага цэха на чале са старшым майстрам Сцяпанам Андрэевічам Ігнаценкам носяць высокае званне калектываў камуністычнай працы.

Усе гэтыя калектывы заслугоўваюць таго, каб пра іх справы сказаць шмат добрага і цікавага. Але спынімся больш-менш падрабязна на жыцці шарыкавага цэха. Калі прыходзіш на ўчастак штампоўкі, адразу бачыш надпіс: «Тут працуе ўчастак камуністычнай працы старэйшага майстра Старцава». Навокал няспынна пастукваюць штампы, па нахіленых латках ссыпаюцца ў бункеры адштампаваныя шарыкі і заклёпкі розных памераў. Спачатку здаецца, што высадачныя прэсы працуюць без людзей—на ўчастку ўсяго чатыры-пяць наладчыкаў. Кожны з іх выконвае таксама функцыі станочніка і абслугоўвае некалькі прэсаў адначасова.

Старшы майстар участка Нікіфар Старцаў — даволі малады, ветлівы і рухавы чалавек. Пасля прыходу на завод ён доўга працаваў рабочым і таму добра ведае абсталяванне ўчастка і ўсе тонкасці працы штампоўшчыка.

Калі спытаць, хто ж лепшыя рабочыя на ўчастку, дык вам адразу назавуць Цэдрыка, Свірыдовіча, Пабядзінскага і асабліва ўкажуць на Паўлоўскага. І гэта зразумела. Ён з'яўляецца майстрам сваёй справы, энтузіястам камуністычнай працы, душой калектыву ўчастка. Разам з іншымі рабочымі ён актыўна ўдзельнічае ў запуску новых прэсаў, ва ўкараненні новай тэхнікі. Часта, захапіўшыся якім-небудзь эксперыментам, ён працуе і ў час абедзеннага перапынку... Са жніўня мінулага года ён выпускае прадукцыю толькі выдатнай якасці і працуе ўжо ў лік трэцяга года сямігодкі.

Думка аб заваяванні ганаровага звання ўчастка камуністычнай працы зарадзілася ў штампоўшчыкаў яшчэ мінулай вясной. Перад Першамаем, прымаючы на сябе абавязацельствы па датэрміноваму выкананню заданняў сямігодкі, яны вырашылі працаваць і жыць па-камуністычнаму. З таго часу спаборніцтва разгарнулася з новай сілай.

У кастрычніку мінулага года, напярэдадні ўсенароднага свята, на ўчастку было склалася цяжкае становішча з планам. У сувязі з тым, што некалькі рабочых пайшлі ў адпачынак, сіл на ўчастку не хапала. Але тыя, хто застаўся адстойваць гонар калектыву, не склалі бездапаможна рукі. Прэсы таварышаў узяліся абслугоўваць наладчыкі Козак, Дубіна, Шышкавец і іншыя. Крыху павялічыўшы змены, яны не толькі не здалі тэмпаў, а наадварот, абавязацельства, прынятае ў гонар 43-й гадавіны Вялікага Кастрычніка выканалі датэрмінова. І вось тады ж, у кастрычніку, участак быў удастоены звання камуністычнага.

Цеснай, дружнай сям'ёй жывуць штампоўшчыкі. Ужо больш за паўгода ўчастак працуе без перабояў і з месяца ў месяц ідзе з апярэджаннем графіка.

Да ўчастка штампоўкі па вытворчых паказчыках паступова падцягнуўся і ўчастак шліфоўкі. Гэта прывяло да таго, што ў снежні мінулага года ўжо ўсяму шарыкаваму цэху прысвоена званне цэха камуністычнай працы. Гэта першы цэх на заводзе, удастоены высокага звання. На ўчастку шліфоўкі ў сваю чаргу ёсць нямала выдатных людзей. Лепшымі рабочымі тут з'яўляюцца Пячкоўскі, Барадзін, Думанскі, Кірсанаў, Падцяроб, Шутко і інш. Узначальвае ўчастак старэйшы майстар Кавынкін.

Наладчык Пячкоўскі — ветэран завода. У мінулым годзе ён адзначыў свой дзесяцігадовы юбілей работы ў цэху. Першыя падшыпнікі, выпушчаныя заводам дзевяць год назад, былі сабраны з шарыкаў, апрацаваных рукамі Пячкоўскага. Разам з Кавынкіным, які 30 год працуе ў падшыпнікавай прамысловасці, яны былі першымі настаўнікамі маладых рабочых.

Характэрная рыса — рабочыя цэха камуністычнай працы старанна павышаюць свае веды. Некаторыя з іх, як наладчык Шэянаў і дыспетчар Смірноў займаюцца ў 10 класе сярэдняй школы, паліроўшчык Зорын—на падрыхтоўчых курсах для паступлення ў палітэхнічны інстытут, майстар Смольскі—на 3-м курсе завочнага інстытута механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі, наладчык Вінерскі—у Беларускім палітэхнічным інстытуце, нарміроўшчык Акімаў і кранаўшчыца Сідарэнка займаюцца на 1-м курсе інстытута народнай гаспадаркі і г. д. Амаль усе інжынерна-тэхнічныя работнікі цэха вучацца або ва ўніверсітэтах культуры, або ў вячэрнім універсітэце марксізма-ленінізма, або ў гуртках палітадукацыі і канкрэтнай эканомікі.

Генадзій Жук яшчэ нядаўна працаваў на ўчастку шліфоўкі наладчыкам. У мінулым годзе ён скончыў мінскі вячэрні аўтамеханічны тэхнікум і цяпер працуе майстрам на гэтым участку.

Такі ж шлях ад наладчыка ўчастка шліфоўкі да кіраўніка вытворчасці — начальніка інструментальнай гаспадаркі цэха — прайшоў і другі член цэхавага калектыву—Мікалай Галавін.

Шарыкавы цэх амаль паўгода ўтрымлівае ў сябе пераходны Чырвоны сцяг за перамогу ў сацыялістычным спаборніцтве сярод цэхаў завода. У гэтым цэху ўпершыню на заводзе падтрыманы пачын выплаты заработнай платы без касіра, што сведчыць аб высокай сумленнасці калектыву. У бліжэйшым будучым цэх збіраецца адмовіцца і ад паслуг табельшчыц. Пры цэху ёсць грамадскае канструктарскае бюро, якое налічвае ў сваім складзе каля дзесяці чалавек.

Моладзь і камсамольцы шарыкавага цэха актыўна ўдзельнічаюць у мерапрыемствах па культурнаму абслугоўванню рабочых. Нельга сказаць, што на заводзе ўсё робіцца ў гэтым напрамку, але ў мінулым годзе адбылося некалькі вечароў адпачынку, на якіх чыталіся лекцыі «Каханнем ўмейце даражыць», «Аб культуры паводзін», «Аб жыцці і дзейнасці Ул. І. Леніна», «Ленін аб мастацтве» і інш. З канцэртамі на гэтых вечарах выступалі воіны падшэфнай часці. Адбылося некалькі культпаходаў у кіно, у тэатры імя Янкі Купалы і Юнага гледача. Праводзіліся таксама вечары з удзелам заводскай мастацкай самадзейнасці, якая мае ў сваім складзе харавы, танцавальны, струнны і драматычны гурткі. Ужо ў гэтым годзе рабочыя завода наведалі Вялікі оперны тэатр, дзе паглядзелі новую беларускую оперу «Калючая ружа» кампазітара Ю. Семянякі.

На жаль, ні ў шарыкавым цэху, ні наогул на заводзе ў мінулым годзе не адбылося ніводнага вечара моладзі, на які былі б запрошаны беларускія пісьменнікі і паэты і на якім была б арганізавана выстаўка і продаж іх лепшых твораў. Таксама на заводзе не праяўляе сябе актыўна літаратурнае аб'яднанне, якое створана пры рэдакцыі заводскай газеты «За тэхнічны прагрэс». А яно магло б прынесці вялікую карысць рабочаму калектыву.

А. ОЛЕНДЭР.

УКАЗ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

Аб прысваенні ганаровага звання заслужанага дзеяча мастацтва Беларускай ССР дырэктару Беларускага дзяржаўнага тэатра імя Якуба Коласа тав. Дорскаму І. Л.

Улічваючы шматгадовую і плённую работу ў тэатры, заслугі ў галіне развіцця тэатральнага мастацтва ў рэспубліцы, прысвоіць ганаровае званне заслужанага дзеяча мастацтва Беларускай ССР дырэктару Тэатра імя Якуба Коласа тав. **Дорскаму** Іосіфу Львовічу.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР В. КАЗЛОЎ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Д. ЛУКАШЭВІЧ.

23 студзеня 1961 года.
гор. Мінск.

РЭЖЫСУРА САМАДЗЕЙНАЙ СЦЭНЫ

Рэжысёр самадзейнай сцэны павінен не толькі ставіць спектаклі, але і выхоўваць мастакоў, бутафораў, краўцоў, рэквізітараў, быць педагогам-настаўнікам у калектыве. Рэжысёр у самадзейнасці павінен з самага пачатку вучыць кожнага ўдзельніка калектыву сур'ёзным адносінам да працы, спалучаць рэпетыцыі з вучобай па сцэнічнаму майстэрству, руху, грыму, працай над словам. І хоць для акцёра самадзейнага тэатра сцэна — не асноўная прафесія, усё роўна да яе трэба ставіцца аддана і натхнёна.

Усю гэтую працу рэжысёр павінен праводзіць не наогул, а ў часе пастаноўкі канкрэтнага твора драматурга. П'еса — своеасаблівая школа для кожнага самадзейнага калектыву. Вось чаму вельмі важна з усёй адказнасцю падысці да выбару п'есы. Для чаго рэжысёр хоча ставіць тую ці іншую п'есу, што ён хоча сказаць спектаклем, якія новыя думкі выкліча ён у нашага гледача і ўдзельніка спектакля?

Як жа нашы самадзейныя рэжысёры выконваюць гэтую пачэсную і адказную задачу?

Як вядома, Станіслаўскі падзяляў рэжысёраў на два кірункі — рэжысёраў «выніку» і рэжысёраў «кораня». «Першы, — гаварыў ён, — прымушае акцёра граць вынік. [illegible]

Задача рэжысёра «кораня» [illegible]

Гэтыя мудрыя словы Станіслаўскага цалкам датычаць і рэжысуры самадзейнай сцэны.

Аснова працы рэжысёра «кораня» — мастацтва жыццёвай праўды. [illegible]

У сцэнічным увасабленні «Паўлінкі» малады рэжысёр П. Дакука ішоў перш за ўсё ад п'есы, ад яркіх народных вобразаў. [illegible] Паўлінкі (Е. Аргілава) і Якіма Сарокі (П. Дакука).

Пераканаўча праводзіць рэжысёр [illegible]

[illegible] Сарокі, не дапрацаваны масавыя сцэны ў другой дзеі. Вось чаму песні з'яўляюцца тут «канцэртнымі нумарамі», а не жывуць у тканіне ўсяго спектакля.

Высокую ацэнку журы атрымаў і спектакль «Два колеры» А. Зака і І. Кузняцова ў пастаноўцы Віцебскага народнага тэатра. Рэжысёр Б. Браганцаў правільна скіроўвае ўвагу ўдзельнікаў спектакля — акцёраў, мастака, кампазітара — на раскрыццё яго ідэйнай задумы.

«Два галоўныя колеры — чырвоны і чорны. Чырвоны колер рэвалюцыі, барацьбы, і чорны — усё, што нам ненавісна, што перашкаджае савецкаму чалавеку ісці наперад, свабодна працаваць і радасна жыць...» Гэтыя словы асноўнага героя Шуры Гараева ў выкананні слесара Л. Труса гучаць лейтматывам спектакля.

Тэма «двух колераў» гучыць у скупым, але выразным мастацкім афармленні, [illegible]

[illegible]

Не пашанцавала Гродзенскаму драматычнаму калектыву, які паказаў спектакль «Сержант міліцыі» па п'есе І. Лазуціна (рэжысёр Я. Кімберг). Хоць п'еса ўзнімае хвалюючую і надзённую тэму барацьбы за лёс савецкага чалавека, тэма гэтая не атрымала адлюстравання ў спектаклі. Тут перш за ўсё няма праўды жыцця, арганічнай сувязі ва ўзаемаадносінах дзеючых асоб. Гэта больш «функцыі», чым жывыя людзі. Не здолеў унікнуць гэтых недахопаў і рэжысёр.

Трывалае месца ў рэпертуары нашых народных тэатраў і самадзейных калектываў займае руская і зарубежная класіка. Праца над класічным творам дапамагае самадзейным калектывам і рэжысёрам авалодваць сцэнічным майстэрствам.

Добрую справу робіць Рэчыцкі народны тэатр (рэжысёр М. Палтарацкі), які разам з драматычнымі спектаклямі ставіць і музычныя («Вяселле ў Малінаўцы»). Такія спектаклі ўзбагачаюць працу самадзейнага калектыву, робяць яе больш масавай, шырокай па дыяпазону, адкрываюць шлях да стварэння музычнага тэатра. Аднак пры ажыццяўленні гэтай задачы рэжысёр у першую чаргу павінен кіравацца праўдай жыцця. Трэба клапаціцца, як і ў драматычным спектаклі, аб раскрыцці ідэі п'есы, памятаць, у імя чаго жывуць персанажы на сцэне, а не «іграць» свае пачуцці. На жаль, рэжысёр так захапіўся хорам, танцамі, што забыў на асноўную задачу. І атрымалася: спярша паспяваем, патанцуем, а потым пагаворым... Вось чаму пасля спектакля «Вяселле ў Малінаўцы» ўспамінаюцца цудоўны хор, яркія танцы, а не жывыя падзеі, вобразы, характары, іх мары і думкі.

Выяўленню рэжысёрскага вобраза спектакля дапамагае і шумавое афармленне. Гэта самы адсталы ўчастак у працы самадзейных рэжысёраў. Шум цягніка, спеў птушак, гукі машын, крокі за сцэнай — усё гэта спрыяе эмацыянальнаму ўздзеянню на гледача.

— На маю долю, — успамінае артыст МХАТ'а В. Папоў, — выпаў вялікі гонар ствараць па просьбе Станіслаўскага шумы для п'есы «Бронецягнік 14—69». Мне было зразумела, што справа ідзе не проста аб шумах у спектаклі, а пра раскрыццё ідэйна-мастацкай задумы п'есы, дзе шумы з'яўляюцца актыўнымі ўдзельнікамі спектакля.

А з якой любоўю і адказнасцю І. Масквін і В. Лужскі стаялі за кулісамі і імітавалі спеў птушак у спектаклі «Тры сястры» А. Чэхава.

Вельмі хацелася б, каб нашы самадзейныя рэжысёры любілі «шумы» ў спектаклях, беражліва ставіліся да іх, вучылі гэтай адказнасці і любві кожнага ўдзельніка калектыву.

Гарачыя спрэчкі выклікаў спектакль «Цемрашалы» А. Талстога ў пастаноўцы Брэсцкага драматычнага калектыву (рэжысёр А. Важэнін). У спектаклі асабліва адчуваецца рука рэжысёра «выніку», яго цікавіць у першую чаргу не глыбокае раскрыццё тэмы і ідэі п'есы, а паказ прыгожых мізансцэн, любаванне інтанацыямі, рухамі. Мы бачылі «прадстаўленне», а не перажыванне акцёраў і глыбокае раскрыццё характараў. А гэта вядзе да штампу і таннай меладрамы. Тут віна ў першую чаргу рэжысёра А. Важэніна (ён жа і выканаўца ролі доктара Валагодава).

Аснова рэалістычнага раскрыцця вобраза — уменне акцёра бачыць за словам канкрэтныя рысы характару. У спектаклі «Цемрашалы» гэтае правіла большасцю выканаўцаў парушаецца. Выключэнне — выканаўцы ролі дзячка (В. Волкаў) і старца Акілы (Н. Ладзейнаў), якія выбіваюцца з «ансамбля» прадстаўлення і вядуць ролі праўдзіва і натуральна, не «іграюць», а жывуць на сцэне.

У гэтым спектаклі, нягледзячы на тэмпераментную ігру асобных выканаўцаў, прыгожыя мізансцэны, гучныя галасы, няма праўды жыцця. Кожны іграе сам для сябе, не думаючы пра інтарэсы калектыву. Няма сувязі і паміж партнёрамі, не распрацавана рэжысёрам унутранае жыццё вобразаў, бо яно абрываецца на кожным кроку.

Не ўсе рэжысёры нашых самадзейных тэатраў прымалі ўдзел у рэспубліканскім аглядзе ў Мінску. Не былі прадстаўлены працы рэжысёра Пінскага народнага тэатра І. Сакольскага, таленавітага рэжысёра-арганізатара, спектаклі якога «Таня» і «Барабаншчыца» шырока вядомы гледачам не толькі Пінскага раёна, але і Брэсцкай і Мінскай абласцей. Заслужанай павагай карыстаецца і праца старэйшага ветэрана самадзейнай сцэны Б. Фрыдмана — галоўнага рэжысёра Слонімскага народнага тэатра.

Рэжысёры самадзейнай сцэны — сэрца творчага жыцця шматлікіх драмгурткоў і народных тэатраў. Перад імі адкрыты невычарпальныя магчымасці для творчай працы.

Ул. СТЭЛЬМАХ.

Народная харавая капэла

16 год назад студэнты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ул. І. Леніна стварылі студэнцкі хор. Першы час было нямнога жадаючых займацца спевамі. Але пасля некалькіх выступленняў спевакоў лік удзельнікаў гэтага самадзейнага калектыву значна вырас. І вось ужо каля дзесяці год больш ста спевакоў-студэнтаў сістэматычна займаюцца на ўніверсітэцкай сцэне.

Неўзабаве студэнцкі хор пачаў выступаць перад працоўнымі сталіцы і гарадоў рэспублікі. З канцэртамі студэнты пабывалі ў Латвіі, Літве, Эстоніі, Ленінградзе і на Украіне. За час свайго існавання харавы калектыў даў больш 300 канцэртаў.

Днямі адбылася калегія Міністэрства культуры БССР. Яна абмеркавала работу харавога калектыву Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта і за дасягнутыя поспехі ў развіцці харавога мастацтва прысвоіла яму назву Народнай харавой капэлы.

Чаго мы чакалі

ПІСЬМО Ў РЭДАКЦЫЮ

У Вільнюс часта прыязджаюць артысты Беларускай філармоніі. Гэта вельмі добра. Мы ведаем, што ў нашых суседзяў-беларусаў ёсць багатыя літаратура і музыка.

Нашы гледачы заўсёды з вялікай цікавасцю знаёмяцца з дасягненнямі беларускай савецкай культуры.

Але вось не так даўно ў Вільнюсе выступала брыгада Беларускай філармоніі пад кіраўніцтвам М. Зорына. І каб на афішах не было напісана, што гэтая брыгада з Беларусі, нашы гледачы так бы і не ведалі, з якой рэспублікі яна прыехала. У рэпертуары яе было ўсё, акрамя беларускай музычнай і песеннай творчасці. З музыкай і песнямі савецкіх, рускіх і зарубежных кампазітараў, творы якіх выконваліся беларускімі артыстамі, нашы гледачы знаёмяцца ў выкананні іншых калектываў. Да нас прыязджаюць артысты і цэлыя калектывы з Масквы, Ленінграда, Кіева, з зарубежных краін. Яны знаёмяць нас з песеннай і музычнай творчасцю сваіх народаў. І нашы гледачы за гэта глыбока ўдзячны ім. Але яны не ведалі, за што дзякаваць беларускім артыстам, якія амаль нічога свайго так і не паказалі вільнюскім гледачам. А ішлі гледачы на канцэрт паслухаць не тое, што ўжо слухалі ў выкананні іншых гастрольных калектываў, а іменна арыгінальны рэпертуар.

На жаль, артысты не спраўдзілі спадзяванняў нашых гледачоў.

І яшчэ адно пажаданне. Калі да нас прыязджаюць гастрольныя калектывы ці салісты, кожны з іх у сваім рэпертуары мае хоць адну літоўскую песню ці музычны твор. І наадварот, кожны наш літоўскі калектыў вязе ў сваім рэпертуары адзін—два творы таго народа, да якога едзе ў госці. Гэта адзнака братняй павагі.

Беларускія калектывы, якія прыязджалі да нас, чамусьці не прытрымліваюцца гэтай добрай традыцыі, аб чым таксама даводзіцца пашкадаваць.

І. ШУТОВІЧ.

Вільнюс.

ПАЭТ ВЕЧНАЙ МАЛАДОСЦІ

Сёння, 27 студзеня, спаўняецца 70 год з дня нараджэння выдатнага паэта, аднаго з заснавальнікаў савецкай паэзіі, акадэміка і грамадскага дзеяча Паўло Рыгоравіча Тычыны.

Творчасць Паўло Тычыны неадлучна ад духоўнага жыцця ўкраінскага народа, ад барацьбы працоўных нашай шматнацыянальнай Радзімы за пабудову новага, камуністычнага свету.

П. Тычына ўнёс вялікі ўклад у справу ўмацавання дружбы паміж украінскай літаратурай і іншымі братнімі літаратурамі народаў СССР, а таксама краін народнай дэмакратыі. Палымяны пясняр «пачуцця сям'і адзінай», даследчык многіх нацыянальных савецкіх і замежных літаратур, нястомны прапагандыст братніх сувязей украінскай літаратуры з нацыянальнымі савецкімі літаратурамі, П. Тычына заслужыў прызнанне і далёка за межамі Украіны.

Пісьменнікі Савецкай Беларусі горача, ад усёй душы вітаюць свайго блізкага сябра, выдатнага сына ўкраінскага народа Паўло Рыгоравіча Тычыну, жадаюць яму доўгіх і доўгіх год жыцця, радасці і здароўя, поспехаў у творчай працы.

«Думаючы пра цудоўную ўкраінскую літаратуру, — гаворыцца ў прывітанні, накіраваным у адрас юбіляра, — мы, беларускія пісьменнікі, заўсёды ўспамінаем Вас, як аднаго з самых выдатных яе прадстаўнікоў, бліскучага паэта, нястомнага грамадскага дзеяча, нашага кроўнага і шчырага друга.

Ваша даўняе сяброўства з Янкам Купалам і Якубам Коласам, Ваша зацікаўленасць развіццём беларускай культуры і літаратуры робяць Вас блізкім і родным кожнаму з нас.

Нас заўсёды хвалююць і радуюць Вашы цудоўныя вершы і паэмы, Вашы літаратуразнаўчыя і публіцыстычныя выступленні, Вашы навуковыя працы.

Вашы творы глыбока хвалююць нашы сэрцы сваім выключным майстэрствам і палымяным патрыятызмам, якія пераканаўча сцвярджаюць аб тым, што ўсіх нас у сям'і адзінай партыя вядзе да новых вышыняў і здзяйсненняў.

Дарагі Паўло Рыгоравіч! Віншуючы Вас у дзень Вашага слаўнага сямідзесяцігоддзя, мы бачым Вас маладым і бадзёрым, нястомным у працы, нашага любімага паэта, які стварае непаўторныя ўзоры натхнёнай паэзіі, вартай нашага велічнага часу.

Ваша жыццё, Ваша паэзія, Ваша выдатная праца вучонага і дзяржаўнага дзеяча з'яўляюцца ўзорам адданага служэння савецкаму народу, справе партыі Леніна, справе камунізма.

Жадаем Вам, дарагі Паўло Рыгоравіч, доўга-доўга жыць, ніколі не старэць, каб Ваша цудоўная паэзія заўсёды была ў першых радах барацьбітоў за чалавечае шчасце, за мір, за камунізм.

Вы заўсёды ў нашых сэрцах. Мы Вас горача любім і па-братняму моцна абдымаем».

Па просьбе нашай рэдакцыі Паўло Рыгоравіч Тычына прыслаў свае новыя вершы, частку з якіх мы сёння друкуем у перакладзе з украінскай мовы.

Паўло ТЫЧЫНА

Размова з Сучаснасцю

Мая дарагая Сучаснасць,
ты — новая сіла, любоў,
з табою нішто не пагасне —
ні праца, ні полымя слоў.

З табою жыву я, шчаслівы,
і слова ад сэрца ідзе.
Засеем у будучым нівы —
маё, можа, там прарасце.

Адно, каб спяваў ты праўдзіва,
з натхненнем і шчырай душой.
Адчуеш Сучаснасці дзіва:
усюды яна прад табой.

І той, хто ў рабоце гарачы,
нас будзе заўсёды вучыць —
красе багатырскай удачы,
уменню свой час берагчы.

Я нашу навуку ўслаўляю:
у космас прабіт ёю шлях.
У думках туды пранікаю,
дзе сонечны ззяе прасцяг.

Сучаснасць... якая кіпучасць
у працы, што люба ўсім нам!
Што творыш—усё неўміруча:
Сучаснаму ўсё я аддам.

Без працы сядзець мне нязвычна:
як бой—з бою ўжо не ўцякаць.
Я партыі Камуністычнай
Спяваю і буду спяваць.

Няхай сабе ворагі страшаць:
ніколі не йсці нам уніз.
Зарою гарыць заўтра наша,
якому імя Камунізм.

Пераклаў з украінскай мовы
П. ПРЫХОДЗЬКА.

Акно ў міжпланетныя прасторы

Колькі дужасці ў нас самавітай,
Колькі гордасці! Чутна адно:
У Савецкім Саюзе адкрыта
Да касмічных прастораў акно.

Як высока народ наш узняўся,
Колькі радасці ў кожнага з нас:
Цыялкоўскага мара збылася
Пра жаданы і радасны час.

Людзі свету! Глядзіце—высока
Спадарожнік паслала зямля...
У сігналах чуваць з-за аблокаў
Голас міру,—то голас Крамля!

Не знайсці больш высокага ў свеце,
Чым братэрства і дружба людзей.
Хай жа дружба заўсёды нам
свеціць,
Што ад шчырага сэрца ідзе.

Наша сэрца адкрыта народам,
Мы за дружбу і мір на зямлі.
Хай жа зніknуць разлады, нязгоды,
Каб народы ўсе ў міры жылі.

Мы заўсёды гаворым народам:
Нам патрэбна наперад ісці,
Ператвараць і землі і воды,
І не ведаць нястачы ў жыцці.

Працаваць нам на радасць
Айчыны,
Хай шчаслівымі будуць усе.
І хай кожная ў свеце краіна
У справу міру сваё прынясе.

Колькі дужасці ў нас самавітай,
Колькі гордасці! Чутна адно:
У Савецкім Саюзе адкрыта
Да касмічных прастораў акно.

Пераклаў з украінскай мовы
Рыгор НЯХАЙ.

З пачуццём удзячнасці

Ёсць паэты, да якіх адчуваеш любоў з першага радка. Ён, гэты радок, прачытаны ўпершыню, закранае самую глыбокую струнку душы і становіцца як бы даўно знаёмым, абжытым, неадлучным ад цябе на ўвесь век. Куды б ты потым ні ішоў па жыццёвай дарозе — ён будзе з табою, непаўторны, хвалюючы, вечна дзейсны...

Яшчэ ў дзяцінстве трапіліся мне на вочы вершы Паўло Рыгоравіча Тычыны. Неяк інтуітыўна сэрца пацягнулася да іх: хацелася вывучыць паэтычныя радкі напамяць. Няведанне ўкраінскай мовы перашкаджала гэтаму, але вершы вабілі настолькі, што ніякія перашкоды не маглі ўтаймаваць жадання ведаць іх слова ў слова. І сіла прывабнасці, хараства паэзіі ўзяла верх. Хутка на школьным вечары са сцэны гучалі тычынаўскія строфы:

На майдані коло церкви
революція іде.
— Хай чабан!—усі гукнулі,—
За отамана буде!

Так праз паэзію Паўло Тычыны ўкраінская мова прыйшла ў беларускую, закінутую сярод лясоў сельскую школу. Неўзабаве яго верш «На майдані» ведалі амаль усе вучні. Да школьнікаў часта прыязджалі шэфы-чырвонаармейцы, сярод якіх былі і ўкраінцы. У такім выпадку кожнаму хацелася прачытаць гасцям радкі любімага ўкраінскага паэта. Праўда, не ўсе словы вымаўлялі правільна, і таму-сяму з шэфаў даводзілася нас папраўляць.

З таго часу творчасць Паўло Тычыны стала для мяне такой жа блізкай, роднай, як і творчасць нашых народных паэтаў Янкі Купалы, Якуба Коласа. Міжволі захацелася пачуць, як жа будзе гучаць верш «На майдані» па-беларуску. Можна ўявіць сабе, якой радасцю свяціліся мае вочы, калі мой пераклад гэтага верша надрукавала раённая газета «Камуністычны шлях»!

Уражанні дзіцячых і юнацкіх гадоў незабыўныя. Яны яшчэ больш узмацніліся ў гады вайны, калі суровы салдацкі лёс закінуў мяне на Украіну. На яве паўстала тады ўслаўленая яе песнярамі братняя зямля, многапакутная, абпаленая дыханнем баёў, але няскораная ворагам. Я шчаслівы, што маім лепшым франтавым другам стаў украінскі журналіст Васіль Гавура. Немнагаслоўны, удумлівы, разважлівы нават у хвіліну небяспекі, ён горача любіў сваіх паэтаў. Уступаючы ў вызваленыя гарады і сёлы, мы заўсёды згадвалі, хто і як іх услравіў. На памяць прыходзілі Шаўчэнка і Гогаль, Тычына і Рыльскі, Сасюра і Малышка.

Вершы Паўло Рыгоравіча, напісаныя да вайны, будзілі ўспамін пра мірныя дні, нібы аднаўлялі прыгажосць жыцця, пошум, фарбы і водар цудоўнай украінскай прыроды. Разам з тым яны адпавядалі франтавым настроям, стасаваліся да душы ў новай абстаноўцы. На рачных пераправах, куды цягнуліся бясконцыя «хвасты» грузавікоў, самі па сабе ўзнікалі радкі П. Тычыны з яго «Песні трактарыстні»:

Дим-димок од машын,
мов дівочі лета...
Не той тепер Миргород,
Хорол — річка не та.

Гэта было своеасаблівае выпрабаванне жывучасці, трываласці і дзейснасці мастацкага слова паэта. Можна смела сказаць, што яго «мірныя» вершы стаялі ў адным шэрагу з вершамі франтавымі, у якіх боль і смутак па роднай зямлі, авеяныя пачуццём адзінай Радзімы, спалучыліся з мужнасцю і гневам да лютага ворага.

Сорак год назад П. Тычына напісаў верш, у якім выказаў запаветную думку свайго народа:

О, скільки на землі беззубих
бояться сонця і води!..
Роди нам, земле, юних серцем,
О земле, велетнів роди!

Час, што прамінуў пасля таго, засведчыў, як на нашай зямлі адбыліся вялікія пераўтварэнні, як гінулі бяззубыя баязліўцы сонца і вады, як нараджаліся волаты чалавечага духу, небывалых творчых спраў. Паэт стаў песняром гэтага часу, яго незабыўных падзей. Паўстагоддзя ён высока трымае сваю паэтычную зброю, заваяваўшы мастацкім словам павагу і любоў у сваіх сучаснікаў — будаўнікоў сонечнай будучыні.

З мільёнамі чытачоў хочацца выказаць Паўло Рыгоравічу Тычыну ў дзень яго сямідзесяцігоддзя словы сыноўняй удзячнасці за ўсё, што зрабіў ён на карысць савецкай літаратуры і роднага народа.

Міхась КАЛАЧЫНСКІ.

Салаўіны голас Украіны

Палымяныя пачуцці любві да свайго народа, вялікая нянавісць да ворагаў бацькаўшчыны, сардэчнае замілаванне да цудоўнай прыроды, да хараства жыцця на роднай зямлі — вось чым дыхае, гарыць, пераліваецца паэзія Паўло Тычыны, самабытнага, непаўторнага, нацыянальнага паэта слаўнай Украіны. А самабытнасць, нацыянальнасць ягонай паэзіі не толькі ў тым, што яна маляўніча, ярка паказвае шырокія стэпы, дзівосныя плаўні Дняпра, белыя вёскі ў вішнёвых садах, а перш за ўсё ў тым, што паэт глыбока пранікае ў душу і сэрца народа. Паэт вядзе людзей сваімі цудоўнымі, таленавітымі творамі ў шырокі свет хараства, вядзе на гераічныя працоўныя подзвігі нашых сучаснікаў. Паэт заўсёды жыў, жыве інтарэсамі і думамі, радасцямі і трывогамі народа, дзяржавы.

Вялікай сілай патрыятызму вее ад мілагучных, глыбока народных твораў Паўло Тычыны. Гэта сапраўды салаўіны голас Украіны. У ягоных песнях, вершах, паэмах — душа народа, бо сваім сэрцам пранік Паўло Тычына ў быт, у надзённае жыццё народа.

Адзначаючы вялікі жыццёвы і слаўны творчы шлях, пройдзены цудоўным паэтам Украіны, ад усяго сэрца прысвячаю яму гэтыя вершаваныя радкі.

Полем, лугам, праз дубровы,
Праз агонь і воды —
Вашы думы, вашы словы
Плылі да народа;

Плылі з роднай Украіны,
Нам уцеху неслі.
Звонкі рокат салаўіны
Ліўся ў вашы песні.

Загрымелі, загукалі
У той час пахмуры,
Ды маланкі выкрасалі,
Ды ўздымалі буры;

Ды вялі, вялі краіну
Да жаданай мэты...
Слухайце Паўло Тычыну,
Слухайце паэта!

І лавілі цэхі, вёскі
Вашы думы, словы.
Шабляй, шаблямі Катоўскі
Зняў панам галовы.

І павёў чабан, і вышлі
Людзі на свабоду...
Белым цветам сыплюць вішні,
Маладзеюць годы.

Сын вялікай Украіны —
Звон пшаніцы, гул турбіны
Ў верш вы перанеслі.
Светлы рокат салаўіны
Уваткалі ў песні.

А яны — праз гай, дубровы,
А яны — ў паходы...
Вашы думы, вашы словы —
Золата народа!

Антон БЯЛЕВІЧ.

АЗЕРБАЙДЖАНСКАЯ ССР. Бакінскія скульптары Такай Мамедаў і Омар Эльдараў вылепілі скульптуру вялікага азербайджанскага паэта Мухамеда Фізулі. Бронзавы помнік паэту будзе ўстаноўлены ў Баку на рэканструяванай плошчы перад новым будынкам Азербайджанскага дзяржаўнага драматычнага тэатра імя М. Азізбекава.

На здымку: О. Эльдараў і Т. Мамедаў за работай над скульптурай.

Фота **Г. Мачэйкіса.**
Фотахроніка ТАСС.

Літаратурны агляд

Займальна, паэтычна

З'явілася на кніжных паліцах вясёлая, займальная вершаваная казка Язэпа Пушчы «На Бабрыцы»*).

Сюжэт яе нескладаны. Працавітыя бабры збудавалі сабе плаціну і дамы, склікалі на ўваходзіны розных звяроў. Звяры весяляцца, скачуць, спяваюць песні. І ўсё. Ніякіх незвычайных здарэнняў, ніякіх сутыкненняў. І ўсё ж казка ўдалася. З першых жа радкоў кніжка захапляе свежасцю вобразаў, лёгкасцю рытму.

Паспрабуем разабрацца, у чым жа сакрэт займальнасці гэтай кніжкі. На наш погляд, галоўнае, што абумоўлівае мастацкую вартасць яе,—гэта ўменне апаэтызаваць тэму, добрае веданне аўтарам народнай мовы і, самае галоўнае, высокае яго майстэрства.

Галоўная тэма твора, раскрытая ў казачнай форме,—гэта тэма дружнай, самаадданай працы. Кожны маленькі чытач, уяўляючы, як

Працавітыя бабры,
Плытагоны, цесляры
. . . .
Так пазы, вуглы падгоняць, —
Толькі стукні, так і звоняць,

бачыць працавітых народных умельцаў, якія сваю працу робяць з асалодай і для якіх праца становіцца творчасцю.

Чытаючы твор Язэпа Пушчы, забываеш, што гэта казка, настолькі аўтар здолеў наблізіць яе да жыцця, не губляючы аднак багацця выдумкі, займальнасці і афарыстычнасці народнай казкі.

Вельмі выпукла і рэльефна выпісана сцэна ўваходзін. Збіраюцца звяры. Кожнага з жыхароў ляснога царства аўтар надзяляе ўласцівымі ім рысамі і прыкметамі. Лісіцы, «госці рыжыя», хітрыкамі прымушаюць нязграбнага Мядзведзя пакупацца з імі, «каб заблытаўся ў ціне і спазніўся на гасціны»; сярдзіты воўк адмаўляецца ісці да баброў, злосна бурчыць, што «барана не будзе, мусіць, а скакаць і выць прымусяць». Гэтае традыцыйнае казачнае ўяўленне аб звярах набліжае твор Я. Пушчы да народнай казкі. Але, з другога боку, у ім захоўваюцца рысы блізкія да жыцця людзей.

Сцэна гасцін сведчыць, што аўтар добра ведае народныя звычаі, народную мову. Павольнае апісанне частавання «на абрусе на зялёным, пад шатрыстым дубам, клёнам» змяняецца раптам бойкім танцавальным рытмам:

— Ой, Ласіха! Ой, Ласіха!
Не глядзі, што Лось твой ціхі.
Паглядзі, як скачуць ногі,
Аж трасуцца мае рогі.

У сцэне ўваходзін надзвычай ярка выявіўся яшчэ адзін бок таленту Язэпа Пушчы—дасціпны гумар. Нельга не смяяцца з прыгод нязграбнага Мядзведзя, з трапных песенек звяроў. Нельга не смяяцца, чытаючы аб частаванні гасцей:

Хто хапае, а хто ліжа.
Без відэльцаў і без лыжак
Бралі тое, што зручней,
Што па густу, што смачней.
Кожнаму ў сваім карытцы
Можна сёрбаць, можна рыцца.

Маленькі чытач не раз усміхнецца, пакуль перагорне апошнюю старонку.

Язэп Пушча—паэт-лірык. Гэты бок яго творчасці вельмі яскрава выяўляецца і ў казцы. Варта прачытаць толькі некалькі радкоў з першага раздзела, каб упэўніцца ў гэтым.

А вясною, у разводдзе,
Крыгі ходзяць-карагодзяць.
У разводдзе, у паводку,
Чаўнакі і нават лодкі
Наўздагонкі, ўперагонкі
Плешчуцца на хвалях сініх
Пад вясёлы крык гусіны.

З любоўю пададзеныя замалёўкі беларускай прыроды вабяць вобразнасцю, прыгажосцю апісання. Яны вучаць дзяцей пільна прыглядацца да з'яў роднай прыроды, разумець і любіць яе хараство.

Паэт добра ведае дзіцячае сэрца, ведае чым і як зацікавіць маленькага чытача. Казка «На Бабрыцы» прызначаецца дзецям дашкольнага ўзросту. Гэта хутчэй слухачы, чым чытачы. Таму аўтар ніколі не страчвае пачуцця меры, не забывае аб галоўнай рысе дзіцячай літаратуры—прастаце. Казка напісана сцісла, паэтычна, даступна дзіцячаму розуму.

Займальнасць казкі ў значнай меры залежыць ад рытму, разнастайнага, лёгкага, дынамічнага. Па-майстэрску падпарадкоўвае яго аўтар змесату. Тон апавядання на працягу казкі змяняецца некалькі разоў: то аўтар сур'ёзна расказвае аб працы баброў, то з лагоднай усмешкай гаворыць аб частаванні звяроў. І разам са зменай тону апавядання мяняецца і рытм казкі. Дынамічныя радкі вершаў аб працы баброў раптам перарываюцца, і ўжо гучыць чоткая каманда «старшага»:

Яшчэ раз!
Гурт у нас,
Дружны лад
Ў сорак лап!
Яшчэ два!
Ход давай,
Падымай,
Лад трымай!
Яшчэ тры!
Ўпол бяры,
І глядзі,
І кладзі!

Нават у невялікім творы Язэпа Пушчы змест раскрываецца разнастайнымі сродкамі; бытавыя замалёўкі, іскрысты гумар і тонкі лірызм змяняюць, дапаўняюць адзін аднаго.

Трапныя ілюстрацыі мастака В. Цiхановіча робяць казку яшчэ больш жывой, цікавай, прывабнай.

Ул. НЕМІЗАНСКІ.

*) **Я. Пушча.** На Бабрыцы. Дзяржаўнае выдавецтва БССР. Мінск 1960.

Кроплі сонца

Малады паэт Генадзій Шмань напісаў ужо некалькі кніжак для дзяцей. Летась выйшла яго новая кніга «Жывое срэбра». Трэба сказаць, што яна напісана добра, вобразнай мовай.

Дзеці цэлы тыдзень клеяць папяровага змея, старанна выводзяць на ім серп і молат. Запускаючы змея ў сіні прастор, яны даюць такі наказ:

— Ну, крыляй сабе
Ў прастор,
Дзе так сонца
Ярка свеціць,
Саграваючы сусвет.
Спадарожніку-планеце
Перадай ад нас
Прывет!
(«Папяровы змей»).

У дзяцінстве чалавек не толькі бачыць навакольнае, але і пачынае пазнаваць яго. Дзецям карціць даведацца, чаму ўсё адбываецца іменна так, а не інакш, і наогул, якія прычыны абумоўліваюць тыя ці іншыя з'явы. Амаль ва ўсіх вершах паэта дзеці самі раскрываюць свой свет, свае намеры. І чытаючы вершы, міжволі ўсміхнешся ад дзіцячых простых, але шчырых разважанняў.

Пасля дажджу ў небе заззяла вясёлка. Яна п'е ваду з рачулкі.

Плача Стасік
На хаду,
І крычыць Міколка:
— Мусіць, з рэчкі
Ўсю ваду
Выпіла вясёлка...
(«Вясёлка»).

Вясною ў садзе зацвілі вішні, нібы накінулі на сябе белыя хусцінкі. Над дрэвамі кружаць пчолкі. Яны збіраюць з кветак сонечны мядок. Хлопчык Клім памятае з мінулага лета, якімі салодкімі і смачнымі былі чырванашчокія вішні.

Лезе Клім
Да сябрука на плот,
Вішанькі трасе
Малы Панас.
— Пчолы з кветак
Вып'юць увесь мёд,
Будуць вішні
Кіслымі у нас.

Праўда, мы не збіраемся сцвярджаць навізну думкі гэтага верша. Нешта падобнае бачым у творы Васіля Карпечанкі, надрукаваным у «Бярозцы» за 1956 г. Прыводзім яго тут поўнасцю.

Кажуць, з кветак пчолкі
Выпіваюць мёд,
А чаму ж салодкія
Яблыкі штогод?
Не, напэўна, пчолкі,
Як гулі ў садку,
Дык у нашы яблыкі
Налілі мядку.
(«Пчолкі»).

У кнізе Шманя датаў пад вершамі няма.

Вершы «Колькі ж сонцаў?» і «Загадка» пададзены ў форме загадак. Калі ў другім творы хлопчык адкрыў сам сакрэт, чаму зімой у снегіроў чырвоныя грудзі, то ў першым яму даводзіцца задумацца.

Выбегшы за сяло, Пеця скача і дзівіцца:

Сонца ўсюды бачыць ён —
І на небе,
І на рэчцы,
Нат у кропельцы вады...
Колькі ж сонейкаў тады?
(«Колькі ж сонцаў?»).

Маці расказвае сыну пра дзедамароза. Яна, стараючыся запалохаць сына, каб ён не выходзіў у мароз на вуліцу і не прастудзіўся, гаворыць, што дзед-мароз любіць паслухмяных дзетак, а тых, хто не слухае, маразіць. Хлапчук смела адказвае:

Толькі, пэўна,
Казкі гэта,
Бо не бачыў я
Яго.
(«Як яго пабачыць?»).

Клопат старэйшых аб дзецях паказаны ў вершы «Лесаруб». Напісан ён з веданнем справы і з майстэрствам. Дзеці абураюцца на лесаруба за тое, што той сячэ дуб, але лесаруб тлумачыць ім, што дуб пойдзе на будоўлю новага моста, па якім вучні будуць хадзіць у школу. І пытае ў іх: «Дык дарма павален дуб?»

Дзеці адказваюць:

— Малачына, лесаруб!

Не ўсё тут, праўда, на месцы. Не тое слова — «дарма». Можа, трэба — «дарэмна». Надуманая канцоўка. Такія словы можа сказаць равеснік равесніку. Дзеці, відаць, сказалі б: «Добры дзядзька лесаруб».

Ёсць у кнізе і так званыя вершыкі-серадняцкі — «Бліскавіца», «Сланечнік» і інш. Але кніга ў цэлым пакідае добрае ўражанне.

А. СЕРБАНТОВІЧ,
А. РАБЦАЎ.

НАТАТКІ АБ МАЙСТЭРСТВЕ

СЛОВА ХАРАКТАРЫЗУЕ

«Трэба, каб са слоў і дзеянняў чалавека было відаць, які ён»,—гаварыў М. Горкі ў сваёй гутарцы з пісьменнікам А. Дзмідавым. Гэтым самым ён падкрэсліваў, як важна літаратару ўмець раскрыць характар у кожным сваім персанажы. Майстэрства пісьменніка ў тым, каб з усяго багацця слоў нацыянальнай мовы выбраць самае тыповае для выяўлення характару, каб гэты адбор падпарадкаваць зместу, задуме.

У сапраўдным мастацкім творы мова персанажа — гэта не натуралістычны запіс пачутага з вуснаў прататыпа, а творча перапрацаваная, тыпізаваная, абагульненая і разам з тым індывідуалізаваная ў адпаведнасці з пэўным характарам мова. Так, прыкладам, рабіў Якуб Колас.

Варта параўнаць запісаны ў 1932 годзе расказ В. Талаша («ЛІМ» № 64, 1934 г.) з адлюстраваннем вобраза дзеда Талаша ў аповесці «Дрыгва», каб пераканацца ў вялікай працы пісьменніка над словам.

Пра факт грабяжу белапалякамі беззбройных сялян В. Талаш расказвае так:

«Калі прыйшлі палякі, дык яны [illegible] сена. Сена было за рэчкаю, куды яны прыгналі 12 хурманак [illegible]. Яны наклалі з майго стага 12 вазоў. Я ім кажу: «Паночкі, мне ж не будзе чым худобу карміць». А старшы мне кажа: [illegible]»

[illegible]

Па-першае, ён надае першым [illegible] «Я не кажу: «Паночкі, мне ж не будзе чым худобу карміць» [illegible] пісьменнік робіць гэтую просьбу больш важкай. З апавядальнай фраза ператвараецца ў запытанне:

«— Паночкі, што ж вы робіце? — палахліва загаварыў дзед Талаш,— нашто забіраеце сена?.. апошняе сена!..»

Пасіўнае сцвярджэнне: «мне ж не будзе чым худобу карміць» ператвараецца ў пісьменніка ў пытанне-дакор: «— Чым жа я худобу карміць-му?».

Паказаўшы, як польскі жаўнер паслаў старога «до д'ябла», « а другі, што сядзеў на стажку, сумыслу кінуў на дзеда жмак сена і так спрытна, што ссунуў на патыліцу дзедаву шапку...», пісьменнік не адразу дае выхад пачуццям свайго героя. Ён падкрэслівае цярплівасць старога чалавека, у якога яшчэ кволіцца надзея абудзіць сумленне грабежнікаў.

«Дзед Талаш моўчкі знёс гэту абразу і крыўду. Больш таго, ён схапіў рукамі за шынель жаўнера, што падаваў сена, і стаў перад ім на калені.

— Паночкі! Не бярыце апошняга сена! У людзей ёсць у запасе, а гэта мой апошні стажок...»

Яшчэ раз звернута ўвага на тое, што гэта апошняе. І далей ужо гучыць роспачлівы крык душы чалавека, які пратэстуе супраць несправядлівасцей.

Варта было жаўнеру штурхануць старога ў грудзі, як:

«Са спрытам маладога дзецюка ўсхапіўся з каленяў дзед Талаш. Вочы яго заіскрыліся страшнаю злосцю.

— Сабака!—грымнуў ён голасам, поўным нянавісці і помсты.

Сякера, як маланка, узвілася ў дзедавых руках...»

Трэба звярнуць увагу і на адбор лексікі з жывога расказа. «Стог» ператвараецца ў «стажок», аўтар пакідае характэрнае для паўднёвых гаворак слова «худоба» замест агульнанароднага «скаціна» і адцяняе дзеяслоўнай формай «карміць-му», характэрнай для поўдня Беларусі, месца дзеяння — Палессе.

Так удумлівай працай над мовай персанажа мастак надае ёй рысы тыповасці для задуманага характару. Кожны пісьменнік ідзе сваімі шляхамі пры стварэнні моўнай характарыстыкі персанажа, кіруючыся пры гэтым сваім светаўспрыйманнем і творчай задумай. Моўная характарыстыка своеасаблівая ў розных творах нават аднаго і таго ж пісьменніка. На яе могуць уплываць і асаблівасці пэўнага жанра.

Мова персанажа павінна даваць выразнае ўяўленне аб яго характары, псіхалогіі, узроўні развіцця. А паколькі сюжэт служыць асноўнай формай раскрыцця тых змен, якія адбываюцца з людзьмі ў жыцці, дык ужыванне таго ці іншага характаралагічнага сродку заўсёды сюжэтна матывавана.

Часта мастак характарызуе персанаж праз яго самараскрыццё. Іменна такі прыём скарыстоўвае неаднаразова Якуб Колас у трылогіі «На ростанях».

Лабановіч, спрачаючыся са сваім сябрам настаўнікам Турсевічам аб прызначэнні людзей на зямлі, раскрывае сябе як чалавека, які «моцна зросся з зямлёй і жыццём» і імкнецца да жывой грамадскай дзейнасці. У гэтай спрэчцы адбываецца самараскрыццё Лабановіча як арганізатара вясковай інтэлігенцыі на барацьбу за лепшую долю працоўнага люду. Ён прапануе Турсевічу ў час канікул паехаць па Беларусі, каб раскатураваць [illegible] балота нашага настаўніцтва.

Самараскрыццё персанажа можа набываць і форму ўнутранага маналога, як гэта, напрыклад, у Кузьмы Чорнага ў «Трэцім пакаленні».

[illegible]

Як яскравая характарыстыка [illegible] ён чапляецца да кожнага, хто трапляе яму на вочы. Сустрэне каго, дык «наш брат» на хлеб кажа хлябок, на хату—хатка, на нагу—ножка, на рыбу—рыбка і г. д. А калі да яго на падворак забяжыць чыё-небудзь дзіця, ён зараз звернецца да яго:

— Вытры носік, а то ў цябе смаркачык вылез...»

Асабліва лісліваць ён жанчынам, даючы ім даведкі пра тое, калі якое свята павінна быць. Хоць сам непісьменны, але «па-свойму», «па пальцах» умее адшукаць дзень кожнага рэлігійнага свята» і пераканаць жанчын, каб тыя не выходзілі на работу.

Трапная моўная характарыстыка, і перад намі тып чалавека, які робіць грамадству шкоду: сам не ідзе ў калгас на работу і несвядомых жанчын падбухторвае на тое ж. І зроблена гэта ўмелай рукой мастака, які здолеў экспрэсіўнае адценне слоў, экспрэсіўную інтанацыю скарыстаць як трапны характаралагічны сродак.

Сапраўдны мастак не захапляецца натуралістычным капіраваннем мовы тых людзей, якія з'явіліся прататыпамі персанажаў. Яго цікавіць адначасова і як персанаж гаворыць, і што ён гаворыць.

Вельмі важна перадаць унутраны стан таго, хто гаворыць, надаць размове характар псіхалагічнай напоўненасці. Да гэтага перш за ўсё скіроўвае пісьменнік свае намаганні. Мэце паказаць свае, аўтарскія адносіны да зместу размовы, выявіць адносіны паміж персанажамі і служаць тыя сродкі мовы, што надаюць ёй экспрэсіўны характар. Найбольш жа экспрэсіўнай, выразнай, як правіла, бывае простанародная мова, і калі пісьменнік карыстаецца ёй умела, яна дае вялікі плён.

Янка Брыль у апавяданні «Прапаведнікі і зладзеі» стварае вобраз працавітага краўца Лапінкі, якога пачынаюць прыбіраць да сваіх рук баптысты. Праз дыялаг, што адбываецца паміж Лапінкай і сябрам яго маленства Алесем, аўтар здолеў тонка раскрыць самыя патаемныя рухі душы гэтага сумленнага чалавека, якога ўжо «шосты год цягне туды да прыгожых песняў і мілых слоў аб пралітай Ісусам крыві».

Прыслухаешся да гаворкі і адразу адчуваеш і стан, і настрой людзей, якія гутараць звычайным чынам за сняданнем.

«— Не, дзякую,—устаў дзядзька Алесь.—Грэх...—сказаў ён, вымаючы капшук з махоркай.—Грэх, як той казаў, у мех ды кіём па баку. А яны загарнулі паўсвету—і не грэх. Гэта, брат, адна крамка: папы з багатымі. А ты, наш брат, бядняк,—хоць здохні. І ты вось дзень і ноч сохнеш з іголкай, а ў хаце палена дроў няма. Не, братка, хто, як той казаў, у лесе не крадзе—той у хаце не гаспадар. Прыказка з прадвеку. Сам накраў, аблажыўся, а ты, як той казаў, голы, дык будзь яшчэ і святы.

— Яно гэтак, Алёшачка, — ажывіўся Лапінка. — Пяць з палавінай злотаў адна метра дроў, тры злоты хурманка. І едзеш вунь на той свет, у пушчу. А мне тут сохні колькі дзён за вазок. А надоўга яго хопіць? А хлеб, а адзецца, абуцца? А тут табе, і праўда, лес пад бокам, ды не можна. І сам не гам, і нікому не дам. Не, самі то яны гамаюць, толькі ты на яго паглядай, як той цюцька... А паглядзіш ізноў, па Івангеллю... напісана ж такі...»

Чалавек, які жыве з працоўнага мазаля, выказвае свае адносіны да тых, што «загарнулі паўсвету», да багацеяў, якія «самі то яны гамаюць, толькі ты на яго паглядай, як той цюцька...» Але чалавека гэтага прыбіраюць у свае рукі чайміты багацеяў — баптысты, каб прыдушыць яго непакорнасць, застрашыць, збіць з тропу і ён, хоць і бачыць сваімі вачыма несправядлівасць, ды сумняваецца ў гэтым, бо «па Івангеллю... напісана ж такі...»

Кожнае слова ўжыта з адной мэтай —выявіць сутнасць чалавека. І як усё тут да месца—характэрны для простанароднай мовы зварот «як той казаў», і дыялектнае «метра дроў», і фанетычна перададзенае «Івангелле»...

Такая шчырая прастата і дакладнасць слова сведчаць аб тым, што пісьменніку адчувальна, прадметна бачна тое, што ён хоча выказаць вуснамі персанажа, што ён бачыць асобу, якую адлюстроўвае, навылёт, і імкнецца да аднаго, каб і чытач так яе бачыў. Веданне пісьменнікам жыцця народа і нараджае такую непасрэднасць, прастату мовы.

Аднак жа гэтая прастата нічога агульнага не мае з запісам мовы «з натуры». У моўнай характарыстыцы персанажаў вельмі лёгка можна пераступіць тую мяжу, за якой пачынаецца адыход ад літаратурнай нормы і на змену ёй выступае дыялектная стыхія. За вонкавай эфектнасцю, створанай добрым веданнем мовы сваёй мясцовасці і няўменнем рабіць пільны адбор самых каштоўных здабыткаў, у такіх выпадках тоіцца наўмысная груваскасць, якая зацямняе сэнс і адводзіць увесь час увагу чытача ад галоўнага—зместу, у якім месціцца багацце думак і пачуццяў людскіх.

Імкненне да знешняй афектацыі мовы прыкметна ў некаторай меры ў першай аповесці Алеся Бажко «Верасень», дзе і мова аўтара, і мова персанажаў надта перасычана мясцовымі словамі і выслоўямі. Пры індывідуалізацыі мовы сваіх герояў пісьменнік ідзе самым лёгкім шляхам, забяспечваючы той ці іншы персанаж улюбёным слоўцам, перасыпаючы мову прыказкамі. І калі слова «тэго» арганічна зліваецца з характарам кулака Антона Булыгі, які імкнецца хоць гэтым адным польскім словам дагадзіць сваім гаспадарам, што зрабілі яго асаднікам, дык у вуснах дзеда Хвядоса слова «голубе» выглядае залішне ардынарным, агульным для ўсіх літаратурных дзядоў. А Хвядос жа — адметны дзед, які добра разбіраецца ў палітыцы, жыццём адукаваны чалавек і для яго характарыстыкі трэба было знайсці нешта адметнае, свежае, а не традыцыйнае.

Фанетызацыя слова можа быць ужыта як характарыстычны сродак, але і тут трэба ведаць меру, бо вельмі лёгка пераступіць тую мяжу, за якой мастацтва становіцца звычайным фатаграфаваннем. Ужываючы ўсе гэтыя «кацігорыя», «радзіва», «ціятра», вельмі ж лёгка спаўзці да шаблоннай характарыстыкі людзей пажылога веку, якім цяжка прывыкаць да новага. Захапленне такім прыёмам ператвараецца ў фанетычнае крыўлянне. Яно залішне часта сустракаецца ў творах І. Пташнікава. Калі гэта было да месца ў 20—30-я гады, бо культура толькі пачынала свой паход у самыя глухія куткі Беларусі, дык цяпер яно супярэчыць жыццёвай праўдзе. Наадварот, у якасці характаралагічнага сродку ўсё больш выступае ўжыванне персанажамі агульна-палітычнай і кніжнай лексікі.

Прыёмаў моўнай характарыстыкі вобраза наша літаратура налічвае мноства, і тут не ставілася за мэту спыніцца на кожным з іх. Але нельга абмінуць, напрыклад, такі важны прыём, як фанетычная перадача ў мове персанажаў рускіх, польскіх, нямецкіх слоў, а таксама выразаў без перакладу.

У апавяданні Я. Брыля «Маці» вельмі трапна паказана паяўленне рускіх ваеннапалонных: «— Мать? Ты нам хлебушка дай, родная... Ты не бойся: мы сразу же, уйдем... Из лагеря бежим...» Зусім натуральна гучыць спагадлівы адказ маці, якая адчула ў гэтай просьбе не толькі блізкія, родныя ёй рускія словы, але і шчырую інтанацыю. Ніякага сумнення, што гэта былі свае, якіх можна сустрэць толькі так:

«— Заходзьце, хлопчыкі! Я вам хоць малака.. Хоць смагу прагнаць. Лямпу не будзем запальваць...»

Уключэнне ў тканіну твора так званых «спецыяльных» стыляў, дыялектаў і жаргонаў у большасці выпадкаў мае мэтай чыста знешнюю характарыстыку вобраза, хоць у некаторай ступені паглыбляе і ўнутраны змест яго. Галоўнае, аднак, што дасягаецца гэтым, — падкрэсліванне прыналежнасці персанажа да пэўнай сацыяльнай групы, прафесіі, нацыянальнасці, акрэсленне мясцовасці, дзе адбываецца падзея, часу, калі яна адбываецца, адным словам, стварэнне адпаведнага каларыту.

Калі пісьменнік адчувае, што характаралагічныя сродкі не выяўляюць поўнасцю яго адносін да персанажа, абмяжоўваюць яго ўмяшанне ў ход думак, у змену яго пачуццяў, ён ідзе на ўжыванне прыёму так званай «няўласна-простай мовы», які ў рускай літаратуры вядомы яшчэ з часоў Пушкіна. Прыгадаем хоць бы «Аповесці Белкіна», дзе аўтар вельмі часта гаворыць за персанажа, але так уваходзіць у яго ролю, што перадае не толькі змест, але і манеру гаворкі, выяўляючы яе эмацыянальны бок. Прыём гэты ўжываецца і беларускімі пісьменнікамі.

Успомнім, як І. Шамякін у рамане «Крыніцы» перадае думкі і настрой Аксінні Хвядосаўны пасля таго, як тая, выгнаўшы Арэшкіна, знайшла ў яго пакоі і прачытала пісьмо, якое пісала яе дачка Рая да гэтага брыдкага чалавека, ашуканца.

«Пісьмо было двухгадовай даўнасці. Але Аксінні Хвядосаўне стала страшна, яна ажно пахаладзела ўся: **якога чалавека яна трымала побач з сваёй адзінай дачкой. Божа мой! Гэта ж яшчэ яны з Раяй шчаслівыя, што не здарылася такога няшчасця, як з Ядзяй.** Аксіння Хвядосаўна сціснула кулакі: **О, каб ён быў зараз тут, гэты прайдзісвет!** Потым ёй стала сорамна, яна бязлітасна лаяла сябе: **старая дурніца, век пражыла, а ў людзях разбірацца не навучылася!»**

Падкрэсленыя выразы належаць да аўтарскай мовы, але ж яны перадаюць і лад думак персанажа, і іх эмацыянальнасць.

Людзей зусім аднолькавых на свеце не існуе. Але ж у літаратурных творах мы часта і шмат яшчэ сустракаем блізнят. І калі аўтар патурбуецца зрабіць іх рознымі па фігуры, колеру вачэй, характару ўсмешкі, дык вельмі рэдка такую розніцу сустрэнеш у асаблівасцях мовы. А іменна гэтага паказу розніцы ў характарах персанажаў праз мову так настойліва патрабаваў М. Горкі ад пісьменнікаў: «... Трэба, каб словы з сярэдзіны чалавека, а не звонку наклейваліся на яго. Гэта злавіць трэба, і калі гэта будзе злоўлена, тады арганічнасць твора з'явіцца сама сабой, з'явіцца мова моцная сваёй маляўнічасцю...»

У беларускай літаратуры шмат прыкладаў умелага выкарыстання слова для характарыстыкі чалавека. Належаць гэтыя прыклады не толькі гісторыі, але і сённяшняму яе дню, не толькі старэйшаму пакаленню пісьменнікаў, але і літаратурнай моладзі. Побач з Міхасём Лыньковым і Янкам Брылём, Піліпам Пестраком і Аляксеем Кулакоўскім можна назваць імёны Міколы Лупсякова і Аркадзя Чарнышэвіча, Івана Пташнікава і Вечаслава Адамчыка як пісьменнікаў, для якіх моўная характарыстыка персанажаў, індывідуалізацыя мовы героя не нейкая другарадная справа, а найпершы і найгалоўнейшы клопат. Кожны з гэтых пісьменнікаў можа сказаць пра паказаных у іх творах людзей словамі вялікага рускага бытапісца-характаролага М. Ляскова: «Яны ўсе гавораць у мяне пасвойму, а не па-літаратурнаму».

Імкненне пісьменніка да таго, каб кожны персанаж яго твораў гаварыў па-свойму, і ёсць тое найвышэйшае майстэрства паказу людзей словамі, калі іх размова становіцца жывой, чутнай.

Ул. ЮРЭВІЧ.

Фільмы ў лютым

...Дзве шэра-блакітныя машыны імчаць па маскоўскіх вуліцах. У шырокай, прыземістай «Марлі» — журналіст Ляон Гарас і фотакарэспандэнт Грэгуар Лефеўр; у маленькай, юркай «Шатлен»—механік Фернан Цьеры. Гэта — французскія турысты, якія ўпершыню прыехалі ў Савецкі Саюз. Запыленыя машыны спыняюцца ля гасцініцы «Украіна»...

Так пачынаецца новая кінакамедыя «Ляон Гарас шукае сябра». Яна створана Маскоўскай кінастудыяй імя М. Горкага сумесна з парыжскай фірмай «Прасінекс».

Пастаноўшчык фільма французскі рэжысёр Марсель Паліера так сфармуляваў асноўную мэту сваёй новай работы: «Я хацеў паказаць Савецкі Саюз, убачаны вачыма французаў».

Аўтары карціны (сцэнарысты — С. Міхалкоў, М. Курно, С. Клябанаў, Л. Зорын; аператары—Г. Гарыбян, В. Рапапорт) нічога не прыхарошвалі, адмовіліся ад пабудовы многіх дэкарацый, здымалі сапраўдных бетоншчыкаў, лесарубаў, даярак...

У карціне заняты савецкія акцёры Таццяна Самойлава, Юрый Бялоў, Яўгеній Буранкоў, Валянцін Зубкоў, Людміла Марчанка, Уладзімір Івашоў, Вольга Станіцына, Валянціна Куцэнка і інш.

Героям нашых дзён прысвечана мастацкая кінааповесць «Чалавек з будучым», створаная на кінастудыі «Ленфільм» маладым рэжысёрам Мікалаем Розанцавым, які паставіў раней кінакарціны «Крутыя горкі» (1956 г.), «На востраве Дальнім» (1957 г.) і «У тваіх руках жыццё» (1959 г.).

Фільм «Юлюс Янаніс» створан на Літоўскай кінастудыі рэжысёрамі В. Дабашынскасам і Е. Браткаўскасам. Гэта іх першая спроба паставіць гісторыка-біяграфічны фільм.

Ролю літоўскага паэта-рэвалюцыянера Юлюса Янаніса выконвае Генрыкас Караускас, які іграе гэтую ролю на сцэне ў спектаклі «Палюбіў блакіт неба».

У новым фільме рэжысёра Д. Васільева «Аперацыя «Кобра» вытворчасці кінастудыі «Таджыкфільм» расказваецца пра мужнасць і знаходлівасць савецкіх пагранічнікаў, якія пільна стаяць на варце рубяжоў нашай Радзімы.

Мінулай зімой на беразе паўднёвага Крыма здымаўся фільм «Грозныя ночы». Матэрыялам для стварэння яго паслужылі сапраўдныя падзеі, якія адбываліся ў раёне Крыма ў 1941 годзе.

Цяпер карціна выходзіць на экраны нашай рэспублікі.

Фільм пастаўлен на Ялцінскай кінастудыі рэжысёрамі В. Доўганем і А. Курачкіным па ўласным сцэнарыі, напісаным імі ў сааўтарстве з палкоўнікам у адстаўцы Георгіем Лявонцьевічам Северскім, які ў гады вайны камандаваў партызанскім атрадам у Крыме.

... Май 1945 года. Напярэдадні капітуляцыі фашысцкай Германіі часці Савецкай Арміі ўступілі ў Дрэздэн. Савецкія воіны былі ўзрушаны тым, што ўбачылі: горад, які не меў ніякага ваеннага значэння, вядомы сваімі музеямі і карціннай галерэяй, быў ператвораны ў руіны налётамі амерыканскай авіяцыі.

Савецкія войскі знайшлі і ўратавалі карціны Дрэздэнскай галерэі, схаваныя фашыстамі ў глыбокіх тунэлях і затопленых шахтах. Праз дзесяць год, у сакавіку 1955 г., урад СССР вырашыў перадаць каштоўную калекцыю Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы.

Пра пошукі і выратаванне скарбаў сусветнага мастацтва, пра нараджэнне першых парасткаў германа-савецкай дружбы раскажа гледачам каляровая мастацкая кінааповесць «Пяць дзён—пяць начэй» сумеснай вытворчасці кінастудый «Масфільм» (СССР) і «ДЭФА» (ГДР).

На стале пажоўклы ад часу, сцёрты на згібах, зусім стары лісток. Але літары на ім яшчэ яркія, выразныя: «Загад аб узнагароджанні каманды бронецягніка № 56». Унізе подпісы: Маршал Савецкага Саюза С. К. Цімашэнка, член Ваеннага Савета М. С. Хрушчоў.

Баявым справам каманды бронецягніка № 56, якая здолела ў адным баі знішчыць 136 нямецкіх танкаў і дала магчымасць часцям Савецкай Арміі выйсці з акружэння, прысвяцілі сваю новую шырокаэкранную кінакарціну «Крэпасць на калёсах» кіеўскія кінематаграфісты.

З цікавасцю будуць прагледжаны кароткаметражныя кінакарціны «Твор мастацтва», «Анюта», «Ворагі» і «Помста», створаныя на кінастудыі «Масфільм» па матывах аднайменных аповесцей А. П. Чэхава.

Маленькім многа радасных хвілін даставяць новыя каляровыя мультыплікацыйныя фільмы «Дзюймовачка», «Трынаццаты рэйс», «Пра птушку, якая не хацела пець». «Паветраная пошта», «Чараўнічы лук», «Ненажэрная пчолка», «Вясёлы гарадок», «Балада».

З зарубежных фільмаў на экранах рэспублікі будуць дэманстравацца: чэхаславацкі — «Аэрадром не прымае», венгерскія—«Гарэза» і «Бяссонныя гады», мексіканскі—«Жамчужына», французскі—«Прысуд», амерыканскі—«Стары і мора» і інш.

Н. КУЗЬМІЦКАЯ.

На здымках: кадры з кінафільмаў «Пяць дзён—пяць начэй» (уверсе) і «Лявон Гарас шукае сябра».

Кніга дала прафесію

Калгаснік сельгасарцелі імя Сталіна Гомельскага раёна Леанід Парфенькаў, які тры гады назад дэмабілізаваўся з радоў Савецкай Арміі, не меў спецыяльнасці. У нашай бібліятэцы яму параілі чытаць літаратуру па садоўніцтву. Л. Парфенькаў прачытаў сотні кніг. Сярод іх — творы Мічурына, даведнікі і брашуры аб перадавых метадах вырошчвання садовых і ягадных культур. Самаадукацыя дазволіла Л. Парфенькаву стаць перадавым садаводам роднага калгаса. Пчаляр Іван Агароднікаў летась прачытаў 49 кніг аб сваёй прафесіі. Чытаючы кнігі, набыў спецыяльнасць пчаляра П. Бакераў.

У мінулым годзе 1.362 чытачам бібліятэкі было выдадзена 11.637 кніг. Гэтаму садзейнічала разнастайная масавая работа: бібліяграфічныя агляды навінак літаратуры, калектыўныя чытанні і гутаркі аб кнігах, кніжныя выстаўкі. Чытачы нашай бібліятэкі абмеркавалі творы Т. Хадкевіча «Даль палявая», Н. Рыбака «Пераяслаўская рада», прынялі ўдзел у канферэнцыі на тэму «Кукуруза — важнейшы рэзерв накаплення кармоў».

У зоне, якую абслугоўвае бібліятэка, састарэлым калгаснікам і інвалідам мы дастаўляем кнігі на дом.

Кніга — спадарожнік кожнага нашага калгасніка. Брыгадзір Ліда Кузьмянцова летась прачытала 42 кнігі, калгасніца Марыя Паненкіна — 41, кладаўшчык Фядос Пузанаў — 49, калгаснік Пімен Бакераў — 41.

Сёлета будзем дамагацца, каб кожны пісьменны жыхар нашага калгаса стаў чытачом бібліятэкі.

С. СЕЛЮКОЎ,
загадчык Касцюкоўскай сельскай бібліятэкі Гомельскага раёна.

У Беларускай сельскагаспадарчай акадэміі

Чарговыя заняткі ўніверсітэта культуры, што працуе ў Беларускай ордэна Чырвонага Працоўнага Сцяга сельскагаспадарчай акадэміі, былі прысвечаны беларускай музыцы. У Горкі выязджала канцэртная брыгада Саюза кампазітараў БССР. Аб развіцці сучаснай беларускай музыкі, аб творчай працы беларускіх кампазітараў слухачам універсітэта расказаў музыказнаўца І. Нісневіч.

Саліст Беларускага радыё і тэлебачання Ю. Смірноў і артыст Ю. Матраеў выканалі вакальныя творы Ул. Алоўнікава, Г. Вагнера, Ю. Семянякі, А. Туранкова, Р. Пукста, Я. Цікоцкага.

Горача сустрэлі слухачы ўніверсітэта выступленне народнага артыста СССР, старшыні Саюза кампазітараў БССР Я. Цікоцкага, які падзяліўся з імі сваімі творчымі планамі і выканаў свае фартэпіянныя творы і фрагменты з оперы «Дзяўчына з Палесся».

Алесь ШАШКОЎ

Спакушэнне Каблукова

АПАВЯДАННЕ

Яшчэ дзень назад Сяргея Сяргеевіча Каблукова можна было смела аднесці да людзей сур'ёзных, разважлівых. Ажаніўся Сяргей Сяргеевіч у сорак год і жыў з жонкай у міры і згодзе, піў [illegible], не піў гарэлкі, ніколі ні на каго не павышаў голасу. Стараўся не выстаўляць сябе на паказ. [illegible] дабіўся ў жыцці (вядома, дзякуючы здольнасцям!) не малога—ужо трэці год загадваў [illegible] магазінам. Любіў прозу і не чытаў вершаў. Гуляў у шахматы і з пагардай глядзеў на даміно, паважаў цяжкаатлетаў і цярпець не мог бегуноў, паляўнічых і рыбакоў. Асабліва ж рыбакоў. Аб рыбаках-аматарах Сяргей Сяргеевіч звычайна гаварыў ні то з жалем, ні то з пагардай—так, як гавораць пра людзей, што па ўласнай дурасці прыдбалі сабе смешны ў вачах людзей занятак.

— Эт, кінь, браце!—хваравіта моршчыўся ён, калі хто з субяседнікаў раптам заводзіў размову пра рыбакоў і іх прыгоды.—Не люблю я гэтых казак. Цягнуцца то ў лес, то на возера... А чаго?

— Ну-у, Сяргей Сяргеевіч, гэта ты задужа!— добразычліва пасмейваліся сябры Каблукова, якія, нібы знарок, усе былі зацятымі рабаловамі.—Проста ў тваёй душы няма лірычнай стрункі. А рыбак—гэта лірык!

— Сучасны,—раўнадушна кідаў у адказ Сяргей Сяргеевіч і пачынаў з халодным спакоем набіваць тытунём сваю старую, прасмаленую яшчэ франтавой «маршанкай», люльку.

Усе спробы сяброў выцягнуць Сяргея Сяргеевіча на раку ці возера і «размачыць» яго чэрствую душу разбіваліся, як хвалі аб камень. Сяргей Сяргеевіч толькі люлькай у адказ пыхкаў ды паблажліва ўхмыляўся ў рудыя, пракураныя вусы.

Так, мусіць, і пражыў бы Сяргей Каблукоў ціха і мірна, калі б не адзін выпадак...

У пачатку сакавіка Іван Пятровіч Пчолкін, стары сябра Кублукова, адзначаў дзень нараджэння. Была субота, цёплы і сонечны дзень. За святочным сталом сабраліся госці. І калі ўрачыстыя тосты, нарэшце, змяніліся ажыўленай разнагалосай гамонкай, нехта з мужчын сказаў, што лёд на азёрах растаў, верхаводка прайшла і што было б зусім не кепска арганізаваць...

— Ну-у, ясна!—зморшчыў нос Сяргей Сяргеевіч і паспешна прыкурыў люльку.—Зараз пачнуць кручкамі хваліцца, а там!..

Іван Пятровіч зірнуў на Каблукова, потым на сваіх сяброў-рыбакоў і, загадкава падміргнуўшы ім, раптам закрычаў:

— А табе што? Нічога не разумееш у гэтай справе!

— Няўжо такая справа хітрая?—прыжмурыўся Каблукоў.

— Хітрая не хітрая, толькі табе і за сто год дохлага шчупака не злавіць. Рыбу лавіць—не гузікі на складзе лічыць, тут талент мець трэба.

Люлька ў зубах Сяргея Сяргеевіча ўздрыгнула і абвісла. З яе, прама ў талерку, дзе ляжаў недаедзены кавалак фаршыраванага шчупака, пасыпаўся попел.

— Ш-што ты с-сказаў?—амаль шэптам перапытаў Сяргей Сяргеевіч.

— Тое, што ты чуў! Рыбу лавіць—умець трэба.

— Ваня! Сяргей Сяргеевіч!—спалохана войкала жонка Івана Пятровіча.—Ды што гэта?! Бог з вамі! Супакойцеся! Сярожа! Ну, няхай мой у гарачай вадзе купаны, а ты?!

— Не-не!—грымеў Сяргей Сяргеевіч, і твар яго наліваўся чырванню.—Ты чула, Маруся, што ён сказаў? Гузікі! Талент!..—Сяргей Сяргеевіч выхапіў з зубоў люльку і, махнуўшы ёю ў паветры, аб'явіў: «Ну, паглядзім! Заўтра ж едзем на возера!»

— За шчупака—сто рублёў!—падхапіўся і Іван Пятровіч.

— Хоць дзвесце!

— Хлопцы! Разбівайце рукі!

Сяргей Сяргеевіч так разыйшоўся, што ўжо больш не мог уседзець за сталом і паімчаў у спартыўны магазін. Купіў шнуры, вуду, набор блешняў і трайнікоў. Нават пешню прыдбаў. Спаць ляг на канапе, але ўсю ноч не спаў, а ў золку, ускінуўшы на плечы кажух, на ногі—валёнкі, пабег да Івана Пятровіча.

— Ну, галубок!—загрымеў ад парогу.—Не чакай! Зараз жа збірайся! Машына нас ужо чакае. Ды не крывіся, я за свой кошт наняў.

Іван Пятровіч уважліва паглядзеў на Каблукова, на яго ранец, на пешню, і крыху сумеўся. Нават варухнулася нешта накшталт трывогі. «Бач, выстранчыўся як! Нібы сапраўдны рыбак! А можа ён і сапраўды ўмее лавіць? Тады фо-окус!..».

Але ўголас абыякава, спытаў:

— На раку ці на возера паедзем?

— А хоць на Чорнае мора,—адрэзаў Каблукоў.—Толькі хутчэй збірайся.

Выгляд і рашучасць Каблукова крыху занепакоілі Івана Пятровіча, і ён рашыў схітрыць, а таму прапанаваў паехаць на возера Ямнае. Рыбы ў Ямным было многа, але трымалася яна пэўных мясцін. І, не ведаючы гэтых мясцін, злавіць шчупака было не лёгка.

«Я табе пакажу, трэба рыбаку талент ці не!— думаў сабе дарогаю Іван Пятровіч.—Паклюеш ты ў мяне сёння лядку ў ахвотку!..».

«Старое вудзільна!—у сваю чаргу змрочна абураўся Сяргей Сяргеевіч, амаль з нянавісцю пазіраючы на кірпаты нос Пчолкіна, які задзірыста выглядаў з каўняра.—Злавіў за сорак пяць гадоў пяць шчупакоў, дык ужо лічыць сябе Аксакавым!.. Геній. Ну, ну!..».

На беразе возера яны дружна сiганулі з кузава ў мяккі снег, зірнулі адзін на аднаго.

— Адкуль пачнём? — спытаў Іван Пятровіч.

— А хоць бы і адсюль,—не задумваючыся, адказаў Сяргей Сяргеевіч.

У вачах Івана Пятровіча прамільгнулі вясёлыя чорцікі, але ён нічога не сказаў. Сябры ўзыйшлі на лёд, дасталі пешні, паплявалі на рукі.

— Э-эх!—выдыхнуў Іван Пятровіч.

— У-ух!—азваўся яму Сяргей Сяргеевіч.

— Дзын-н-н!—паляцелі кавалкі ільду з-пад пешні Івана Пятровіча.

— Ш-ш-шууу!—пасыпалася пацяруха з-пад пешні Сяргея Сяргеевіча.

— Буль-буль-буль,—весела загаманіла вада ў пельцы Івана Пятровіча.

— Горача!—прамармытаў Сяргей Сяргеевіч і скінуў з плячэй кажух.

— Што, Сяргей Сяргеевіч, моцны лядок?—яхідна засмяяўся Іван Пятровіч.

— А я і не спяшаюся!—выціраючы рукавом пот, прабурчаў у адказ Сяргей Сяргеевіч.

— Ды і не варта,—загадкава ўсміхнуўся Іван Пятровіч, і пачаў, не спяшаючыся, разматваць вуду. А калі, нарэшце, вада забулькала і ў палонцы Каблукова, Пчолкін сабраў свае рыбацкія прычандалы і—на другое месца.

Сяргей Сяргеевіч аж рот разявіў: куды гэта яго чорт панёс? Пастаяў, падумаў, а потым паплёўся следам.

«Ясна!—весела адзначыў Пчолкін.—Самастойна арыентавацца на вадзе не ўмее! Значыць, пойдзе за мной. Ну і цудоўна!..»

І ён павёў Сяргея Сяргеевіча. Грукалі пешні, звінеў лёд, булькала вада, дзіркі густа паяўляліся ў тоўстым лёдзе, а рыба...

— Ч-чорт,—шыпеў Сяргей Сяргеевіч, абліваючыся потам.—Няўжо яна тут паздыхала?..

— Рыбка плавае па дну,
Ды не зловіш ні адну!—

прытопваючы валёнкамі, бадзёра напяваў Іван Пятровіч, нібы тое, што рыба не бярэцца, не засмучала, а радавала яго.

«— Ну, хіба не вар'ят?!—пацепваў плячыма Сяргей Сяргеевіч, пазіраючы на Пчолкіна.—Прабіў сорак пустых дзірак і — рады!..»

Нарэшце ён не стрымаў, крыкнуў:

— Эй, ты, геній. Дзе ж твая рыба?!

— А твая?!—бліснуў зубамі Іван Пятровіч.

— Што мая, твая дзе?!

— А вось дойдзем вунь да той бухтачкі,—некуды махнуў рукой Пчолкін,—там і рыба будзе.

Трыццаць пяць лунак нацюкаў Сяргей Сяргеевіч, калі Іван Пятровіч, нарэшце, спыніўся, акуратна склаў на лёдзе свае рэчы, паставіў крэсла і аб'явіў:

— Ну, а цяпер пачнём рыбачыць!..

І не паспеў Сяргей Сяргеевіч сабрацца з думкамі, каб адказаць сябру што-небудзь калючае, як той прасадзіў новую палонку і тут жа выхапіў з яе залаціста-шэрага акуня. За першым акунём у вядро Пчолкіна боўтнуўся другі, трэці, чацвёрты. Ад хвалявання ў Сяргея Сяргеевіча аж рукі задрыжалі. Ён схапіў сваю пешню і, абліваючыся потам, пачаў крышыць лёд. Праз якія пяць мінут пазалочаная блешня Сяргея Сяргеевіча, успыхнуўшы пад сонцам, знікла пад ільдом. Зараз акуні накінуцца на яе, вудзільна задрыжыць, сагнецца...

Але вудзільна чамусьці не гнулася. Тады ён прабіў новую палонку, яшчэ адну. Акунёў не было, і паступова ў сэрца Сяргея Сяргеевіча пачаў закрадвацца адчай. За дзень—ніводнай рыбінкі не злавіў! Колькі ж цяпер давядзецца выслухаць калючых жартаў, злых насмешак! І гэта яму, Сяргею Сяргеевічу!..

Ад такіх думак Каблукоў станавіўся сам не свой, і ён з новай сілай пачынаў круціць у паветры вудзільнам,—гэтак жа, на яго думку, як круціў ім сам Іван Пятровіч. Але—дарэмна. Ціха было на кручку, вельмі ціха!..

І вось, у самую крытычную мінуту, калі Сяргей Сяргеевіч ужо гатовы быў капітуляваць, прызнаць сваю няздатнасць [illegible], у цёмнай глыбіні возера [illegible] на: нехта схапіў яго [illegible] і з такім шаленствам пачаў тузаць з боку ў бок, што затрымцела вудзільна. Халодным потам абліўся Сяргей Сяргеевіч! Страх і радасць скавалі яго цела. Яму раптам здалося, што на кручку б'ецца нейкае вялізнае, дзівоснае, таямнічае стварэнне...

Сяргей Сяргеевіч прысеў, мацней упёрся нагамі ў лёд, двума рукамі абшчапіў вудзільна— і-і-і!—з палонкі куляй выляцеў... акунёк! Маленькі, з чайную лыжку. Нейкі момант акунёк ляжаў на лёдзе нерухома, мусіць, не разумеючы, што з ім здарылася, потым закруціўся, заскакаў, нібы яму стала надзвычай весела ад таго, што ён убачыў сонца, лес і разгубленага чалавека, які стаяў над ім з разяўленым ротам.

Сяргей Сяргеевіч зірнуў на акунька, на сваю блешню, якая цягнулася за хвастом рыбіны, і адчуў, што чырванее. Яму раптам стала так сорамна, што на вачах выступілі слёзы. Блешня злавіла акуня за... хвост!

Каблукоў сцяў зубы, схапіў у жменю сваю здабычу, размахнуўся, але тут жа спахапіўся. А жэрліцы? Трэба ж шчупака лавіць! А без жыўца яго не зловіш...

Дрыжачымі пальцамі Сяргей Сяргеевіч адчапіў акунька і кінуў у вядро з вадою. А каб Пчолкін выпадкова не заўважыў, што ўвесь улоў Каблукова—вось гэты пузаты малёк, накідаў у вядро кавалачкаў ільду: маўляў, каб вада была халаднейшай. І своечасова зрабіў гэту маскіроўку! Праз якую хвіліну падыйшоў Іван Пятровіч і аб'явіў:

— Кідай дробязь дражніць! Пара жэрліцы ставіць. Ты дзе наважыў ставіць свае шнуры?

— Я?—сумеўся Сяргей Сяргеевіч.—Ну, дзе?.. Ды проста вось тут і пастаўлю.

— Тут?—Перапытаў Іван Пятровіч, і ў вачах яго зноў з'явіліся вясёлыя чорцікі.—Ну-ну, валяй! А я адсунуся крыху далей.

(Заканчэнне на 4-й стар.).

ДОБРЫ ПАЧАТАК

Канцэрты беларускай камернай музыкі, якія наладжваюцца Саюзам кампазітараў, становяцца ў нас традыцыйнымі. Такіх канцэртаў ужо адбылося тры. Слухачы іх па вартасці ацанілі ўключаныя ў праграму санату М. Аладава для дзвюх скрыпак, віяланчэлі і фартэпіяна, рамансы Ул. Алоўнікава, Л. Абеліёвіча, А. Багатырова, санату для скрыпкі і фартэпіяна Д. Камінскага, фартэпіянныя п'есы В. Жубінскай і іншыя творы. На жаль, тут жа даводзіцца сказаць, што жанр камернай музыкі ў кампазітараў рэспублікі далёка не ў пашане. Гэта асабліва прыкметна пры аналізе праграмы канцэртаў. Яна складалася пераважна з твораў, напісаных у мінулыя гады. У апошні час беларускія кампазітары мала звяртаюцца да жанра камерна-інструментальнай музыкі.

Трэба адзначыць удзел у камерных канцэртах шырокага кола выканаўцаў — артыстаў філармоніі, Радыёкамітэта, Тэатра оперы і балету, педагогаў і студэнтаў музычных навучальных устаноў і саміх кампазітараў — В. Жубінскай, Л. Абеліёвіча і інш. Усе выканаўцы выступаюць на добрым прафесіянальным узроўні і правільна трактуюць вялікія цыклічныя творы. Так, напрыклад, студэнт Беларускай кансерваторыі В. Крыштопенка натхнёна сыграў фартэпіянную санату А. Багатырова.

Сярод буйных інструментальных твораў, якія прагучалі ў канцэртах, найбольшае ўражанне пакінула саната для дзвюх скрыпак, віяланчэлі і фартэпіяна М. Аладава. У гэтым творы вабіць драматычная ўсхваляванасць, шырокая меладычная лінія, якая набывае то трагічную (фінал), то сузіральную (андантэ) афарбоўку або лірычны, усхваляваны (1-я частка), дынамічны (скерца) характар.

Музыка санаты глыбока чалавечная. Кампазітар шчыра гаворыць пра свае пачуцці. Майстэрства, уласцівае М. Аладаву, прыкметна як у завершанасці формы твора, так і ў прымяненні вострых гарманічных сродкаў, смелых паліфанічных напластаванняў, у шырокім выкарыстанні тэмбравых фарбаў, разнастайных прыёмаў ігры.

Выканаўцы Л. Гарэлік і А. Дабржынец (скрыпкі), В. Брэянкоў (віяланчэль) і С. Талкачоў (фартэпіяна), перадаючы ідэйна-мастацкі змест санаты, падкрэслілі яе ўсхваляванае драматычнае гучанне, дэталёва і выразна раскрылі арыгінальны і «дзёрзкі» характар скерца (тут асобна хочацца вылучыць выдатную ігру С. Талкачова). Глыбокае ўражанне пакінула другая частка санаты, напісаная ў стылі калыханкі. Шырокая тэма народнага складу навявае вобразы далёкага маленства з яго светлымі летуценнямі. Аднак не ўсё бязвоблачнае і ў гэтую пару чалавечага жыцця. У канцы калыханкі ўзнікаюць змрочныя карціны лёсу. Выканаўцы ўмела раскрылі характар і настрой калыханкі.

У фінале санаты з яго зваротам да інтанацыйнай сферы першай часткі выканаўцы здолелі раскрыць драматычны пафас, які дасягае трагічнага настрою ў заключным эпізодзе. На жаль, кампазітар не здолеў абагульніць гэтыя ўсхваляваныя пачуцці.

З інструментальных твораў, апроч санаты М. Аладава, на апошнім камерным канцэрце піяністам А. Жэзмерам выкананы тры фартэпіянныя прэлюдыі маладога кампазітара Р. Бутвілоўскага. У першай з гэтых мініяцюр, захапіўшыся пошукамі характэрных, выразных нюансаў, інтанацыйных дэталей, імкнучыся абаперціся на вострыя гарманічныя сродкі, кампазітар страціў эмацыянальны пачатак музыкі, яе выразныя якасці. Мабыць таму яна прагучала суха і нецікава.

Другая прэлюдыя больш удалая па эмацыянальнаму ладу. Р. Бутвілоўскі пераканальна падпарадкоўвае ўсю яе фактуру раскрыццю мастацкага вобраза. Асабліва ўдалася паступовая падрыхтоўка да кульмінацыі, якая гучыць драматычна напружана, ярка. Трэцяя прэлюдыя нясе ў сабе водгулле сучасных вальсаў. Яна мала арыгінальная.

На апошнім канцэрце ярка і з вялікім уздымам рамансы Л. Абеліёвіча выканаў В. Чарнабаеў. Запамінаецца «Балада аб Радзіме» (словы М. Алтухова) з яе роздумам пра лёс краіны. Тры рамансы з вакальнага цыкла на словы А. Цютчава «Глядзі, як гай зелянее», «Дзіця» і «Восень» вабяць яркай фартэпіяннай партыяй, вялікай эмацыянальнай насычанасцю. Кампазітар надаў фартэпіяннай партыі выключнае значэнне ў раскрыцці паэтычных вобразаў.

У другім аддзяленні І. Балоцін і Л. Бражнік праспявалі пяць вакальных твораў Ул. Алоўнікава. Цёпла і натхнёна быў выкананы раманс «Ты прыдзі» на словы Янкі Купалы. І. Балоцін знайшоў выразныя фарбы, нюансы для раскрыцця лірычнага вобраза. З уздымам прагучаў адзін з лепшых рамансаў кампазітара «Дазволь цябе любіць» на словы Зм. Бядулі. А вось «Песню пра Заслонава», нам здаецца, варта спяваць так, як яна напісана, г. зн. у лірычным плане. На жаль, І. Балоцін, надаўшы гэтай песні маршападобны характар, змяніў яе рытмічную структуру, знізіў задушэўную цеплыню, прывабнасць і прыгажосць твора.

Балада «Дуб» на словы Якуба Коласа прагучала вяла, без належнай суровасці і эмацыянальнага гарту. Відаць, Л. Бражнік не знайшоў яшчэ ў музыцы тых фарбаў, якія надалі б твору велічны характар. А вось раманс «Мой мілы друг» на словы Пушкіна выкананы з сапраўдным артыстычным бляскам.

На жаль, на гэтых цікавых вечарах камернай музыкі яшчэ мала слухачоў. Саюзу кампазітараў трэба паклапаціцца, каб на іх бывала як мага больш публікі, аматараў мастацтва.

Б. СМОЛЬСКІ.

Хто будзе дваццаць сёмы?

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

лі. Наступны пасля Пятроўскага таксама каля года пратрымаўся. Як кажуць, мянялі Пятра на Івана. Затым Караткевіча паставілі, які за 20 тысяч прадаў той лакамабіль. Пастаяла ж машына пад дажджом, снегам, заіржавела — вось вам і парадак. Або яшчэ прыклад. Купілі пры Якутовічу станок для вырабу чарапіцы. Пяць тысяч аддалі. Якутовіча змянілі, а ў цяперашняга Талкачова свае парадкі. Ад таго станка рожкі ды ножкі засталіся. Дзеці парасцягалі часткі. Вось так у нашым калгасе: працаваць не хочуць. Усе мужчыны старшынямі перабылі. А каго прышлюць з раёна, пагрэецца трохі ля калгаса — і гайда адсюль. А вы думаеце, у Енцах сапраўды зямля не родзіць? Пакралі ячмень. Вось так і павялося з году ў год. Восенню і салому парасцягвалі. Аднаму злодзею — вымову, другому — папярэджанне. І ўсё. Дайшло да таго, што надоечы сам старшыня з заатэхнікам некалькі дзён даглядалі 15 кароў. Не маглі ў брыгадзе знайсці даглядчыцу. Для заахвочвання Талкачоў абяцаў выдаць дзесяць кубаметраў лесу, нават сукенку шаўковую. Ні адну дзяўчыну не спакусіла павышаная аплата, пакуль не скончыліся каляды. А святкуюць у Воранаўцы бурна і падоўгу. Як зачнуць у суботу, дык рэдка хто кончыць у панядзелак. Столькі самагонкі перап'юць — дзе там да калгаснай работы.

І як ні дзіўна, у бедным, адстаючым калгасе людзі жывуць заможна. Амаль у кожнага па 50—70 сотак прысядзібнага ўчастка. Зойдзеш у двор да калгасніка — цэлая ферма ўласнай жывёлы. Як правіла, у кожнай сям'і карова, цёлка пярэзімка, два—тры падсвінкі, у каго 20, а ў каго і 80 гусей, куры, качкі, авечкі. Рыгор Караткевіч да зімы трымаў бычка-вытворніка, а ў калгасніка Андрэя Давыдзенкі і цяпер у хляве стаіць конь. Праўда, гэты конь лічыцца нібы за сынам (той працуе дырэктарам Загорскай школы), але канём фактычна карыстаецца бацька.

Чаму так атрымалася? Чаму ў Воранаўцы ніхто не праводзіць у жыццё Статут сельгасарцелі?

Кармянскі райком партыі ведаў адно: зніжаюцца паказчыкі па ўраджайнасці, па мясу, малаку—шукаюць новага старшыню праўлення. Пацікавіцца хто з вобласці: «Чаму калгас імя Дзімітрава адстае?» Адказваюць: «Уздымаем, старшыню змянілі сёлета. Вопытнага таварыша паслалі».

Той «вопытны» таварыш яшчэ не справіцца агледзецца ў калгасе, як яго выклікаюць у райком і за адставанне пачынаюць выбіраць дубняк з бярэзнікам. Папярэджваюць: «Праз месяц не будзе мяса, малака — вымову закоцім».

Дарэчы, а што сабой уяўляе тав. Талкачоў, на якога, як на цяперашняга старшыню калгаса, сакратар райкома Раманаў махнуў рукой.

Мікалай Канстанцінавіч Талкачоў 25 год праслужыў у арміі. Будучы маёрам, пайшоў у адстаўку. Вярнуўся на радзіму, у Карму. Райком прапанаваў работу — намеснікам старшыні калгаса «Перамога». Праз тры месяцы накіравалі старшынёй праўлення ў калгас імя Дзімітрава.

— Дайце хоць паўгода пабыць намеснікам, — прасіўся ён.

Тады працаваў другім сакратаром Кармянскага райкома партыі тав. Набокін (цяпер ён старшыня Буда-Кашалёўскага райвыканкома). І вось на бюро райкома партыі той жа Набокін папярэдзіў Талкачова.

— Мы вам напамінаем аб вашай партыйнасці. Куды пасылаем, туды і пойдзеце.

Бюро вёў Іван Фёдаравіч Раманаў — першы сакратар райкома. Раманаў таксама быў за тое, каб Талкачова паслаць старшынёй праўлення. Аднак ні Раманаў, ні Набокін не пацікавіліся, ці ведае тав. Талкачоў сельскую гаспадарку. А Талкачову сорамна тады было прызнавацца: прыбыўшы з арміі, ён не мог нават запрэгчы каня.

Гэтакім прыйшоў у калгас імя Дзімітрава дваццаць шосты старшыня. За год працы ў калгасе Талкачоў на бюро райкома ўжо не раз атрымліваў вымовы. І, нарэшце, падаў заяву аб звальненні.

...А шостай гадзіне вечара ў памяшканні Воранаўскага сельсавета сабраліся камуністы. Іх 43 ў калгасе. Прыйшлі жывёлаводы, радавыя калгаснікі. Своечасова прыехаў і сакратар райкома.

Гаварыць на сходзе аб выніках студзеньскага Пленума ЦК КПСС было рана, бо Пленум яшчэ прадаўжаў работу. Гаварылі на старую тэму: чаму бедны калгас? Аднак шчырай размовы не атрымалася. Раіліся, як перавезці сена з-за Сожа, як адрамантаваць сані, аб кантрактацыі цялят у калгаснікаў і г. д. Можа людзі не хацелі рэзаць праўду ў вочы, што тут быў першы сакратар райкома, або думалі: які сэнс гаварыць аб новых парадках пры старым старшыні. Нарэшце, ветурач Арлоўскі выказаў думку калгаснікаў:

— Днямі Пленум у Маскве закончыць работу, тады збяромся.

Выступіў і Раманаў. Ён гаварыў доўга і аб зніжэнні цэн на запасныя часткі для трактароў, і як зрабіць наліўную дарогу праз Сож, каб сена з лугу прывозіць. Затым абвясціў, што ў канцы студзеня адбудзецца справаздачна-выбарчы сход. На гэтым сходзе, відавочна, будуць выбіраць новага старшыню праўлення. А каго — ніхто не ведае. Аб кандыдатуры яшчэ не раіліся.

Назаўтра мы гутарылі ў райкоме з Раманавым. Сакратар расказаў, наколькі пабагацелі калгасы раёна за апошнія два гады, калі ён прыбыў у раён. Кароў стала больш у два разы. Але да гэтага паставіўся самакрытычна.

— А разы гэта якія? — спытаў сам у сябе. І адказаў: — Было па чатыры каровы на сто гектараў зямлі. Цяпер — восем. Мала!

Не ўтаіў Раманаў, як да яго прыходу ў раён у некаторых калгасах выхваляліся «ліпавым» малаком. Здавалі дзяржаве больш, чым надойвалі. Раён за два апошнія гады пайшоў на ўздым усіх галін сельскай гаспадаркі. Сакратар гаварыў і пра перспектывы. Нават намаляваў на аркушы паперы праект круглага свінарніка на 300 галоў. Гэты праект ён сам прапанаваў.

— Пабудуем у калгасах вось такія, — прадаўжаў ён, — Сабекошт свініны ў два разы знізіцца.

Відаць было па настрою сакратара, што студзеньскі Пленум ЦК КПСС акрыліў яго, з'явілася ўпэўненасць, што ёсць рэальныя магчымасці ўзняць адстаючыя калгасы да ўзроўню перадавых. І тут жа гаварыў пра цяжкасці росту. Мала вопытных кадраў у раёне. Старшыня лепшага ў раёне калгаса Герой Сацыялістычнай Працы тав. Нікіцін пайшоў на заслужаны адпачынак. Даручылі кіраваць гаспадаркай яго намесніку. Не прайшло трох месяцаў, як у калгасе і надоі панізіліся, і працоўная дысцыпліна пахіснулася. Што ж, зноў папрасілі Нікіціна вярнуцца да штурвала.

— А якая ваша думка наконт калгаса імя Дзімітрава?

Сакратар цяжка ўздыхнуў.

— Каго мяркуеце паслаць туды старшынёй?

— Што ж, накіруем новага таварыша. Можа нават з апарату райкома партыі.

Менавіта каго — Раманаў не сказаў.

Каму быць новым старшынёй праўлення ў арцелі імя Дзімітрава—думаюць і калгаснікі. Хопіць ужо гастралёраў! Трэба ў калгас сапраўднага гаспадара. Студзеньскі Пленум нашай партыі павеяў свежым подыхам вясны, акрэсліў новыя далягляды ўздыму калгаснай вытворчасці.

М. ГРОДНЕЎ.

Кармянскі раён.

ПАРЫЖ. Вялікая колькасць французаў наведала юбілейную выстаўку, прысвечаную жыццю і творчасці Льва Талстога, адкрытую ў парыжскай Нацыянальнай бібліятэцы. Сярод 300 экспанатаў выстаўкі — карціны, пісьмы, кнігі з прыватных збораў членаў сям'і Талстога, савецкіх і французскіх дзеячоў культуры.

Галоўны адміністратар Нацыянальнай бібліятэкі Жульен Кэн заявіў, што арганізацыяй выстаўкі навуковыя і грамадскія колы Францыі хацелі не толькі аддаць належнае вялікаму таленту Талстога, але і яшчэ раз падкрэсліць наяўнасць даўніх культурных сувязей паміж двума народамі. Цяжка сказаць, адзначыў Кэн, колькі разоў перавыдаваліся яго раманы, якія ўвайшлі, як і творчасць вялікіх пісьменнікаў Францыі, у французскую класічную літаратуру. Як вялікі мастак, Талстой належыць усяму свету.

На здымку: частка экспазіцыі з партрэтамі Л. Талстога.

Фота агенцтва **Кейстон.**

ХАПУГІ ЗА РУЛЁМ

Дарогі, дарогі... Куды толькі яны не вядуць? У вялікія і малыя гарады, вёскі і новабудоўлі. Дзень і ноч ходзяць па іх аўтамабільныя паязды з будаўнічымі матэрыяламі, сыравінай для фабрык і заводаў. Камфартабельныя аўтобусы перавозяць пасажыраў. Хораша на дызельным экспрэсе. Едзеш, як у самалёце — хутка, мякка. Водзяць гэтыя выдатныя аўтамабілі сумленныя шафёры. Многа іх — цэлая армія. Працуюць яны без стомы. Уноч і ўдзень, у сцюжу і бездарожжа.

Ёсць у мяне сябра М. Працуе ён шафёрам у Мінскім аўтобусным парку. Сустрэліся мы нядаўна з ім там жа, у канторы, дзе меўся адбыцца партыйны сход. Да пачатку сходу заставалася яшчэ з паўгадзіны і мы разгаварыліся. Ён мне расказаў сумную гісторыю, добра знаёмую тым, хто часта бывае ў камандзіроўках. Паехаў надоечы мой сябра да сваякоў у госці на Гомельшчыну. Забавіўся там і спазніўся на цягнік. Падаўся на шашу. На Мінск — няспынны рух машын. Паспадзяваўся ён, што які-небудзь шафёр падвязе. І праўда, чакаць доўга не прыйшлося. З-за павароту вынырнуў аўтобус.

— На Мінск, — папрасіўся пасажыр.

— Сядай, — дазволіў вадзіцель.

У машыне было не менш 20 чалавек. Праўда, шафёр не пакідаў на магістралі ніводнага чалавека, які прасіўся пад'ехаць.

— Добры чалавек, — заўважыў я, не чакаючы канца расказа.

— Капеечная дабрата ў яго, — сказаў М. — Не праехалі і дзесяці кіламетраў, як гэты «дабрадзей» пачаў збіраць з пасажыраў грошы. А машыну ж з рамонту вёў... калымшчык...

Я сустрэў калымшчыкаў, калі наведаў праз некалькі дзён аўтобусны парк Мінскага абласнога аўтатрэста. Старшы інжынер кантрольна-рэвізійнай групы Н. Сталяроў не вельмі ахвотна адказваў на пытанні. «Так, у аўтобусным парку бываюць выпадкі прысваення дзяржаўных грошай, але з'ява гэтая даволі рэдкая і вінаватыя адразу прыцягваюцца да адказнасці», — расказваў ён.

Кіраўнік рэвізійнай групы ўпарта не хацеў азнаёміць мяне з актамі, якія складзены пры яго ўдзеле па розных злоўжываннях асобных шафёраў. І, відаць, таму, што ў аўтобусным парку, які ўзначальвае Віктар Іванавіч Смыслоў, не любяць выносіць смецця з хаты.

Шматлікія факты сведчаць, што ў аўтобусным парку хапугам за рулём дужа добра жывецца.

Шафёр С. К. Лазар не раз вызначаўся непрыгожымі справамі. У лістападзе мінулага года ён зноў з 21 пасажыра сабраў грошы за праезд і паклаў іх ва ўласную кішэню. Даведаўся аб гэтым выпадку кіраўнік аўтобуснага парку і сарамліва паціснуў плячыма. Нічога, маўляў, страшэннага не адбылося. Прысвоена ж толькі каля 300 рублёў.

У гэты ж дзень у парку вылучалі шафёраў і кандуктараў на прэміяванне за выдатную работу. І вось з'явіўся загад № 350-К ад 26 лістапада, па якім атрымаў прэмію... і шафёр-калымшчык Лазар. Каб не вельмі гаварылі пра гэты выпадак, дырэктар парку тав. Смыслоў зрабіў ход канём: суму прэміі Лазару паменшыў на 25 працэнтаў.

«Зрабіў» пэўныя вывады з гэтай гісторыі і Лазар. Не прайшло 15 дзён, як ён папоўніў паніжаную суму прэміі. Прывёз ва Узду дзесяць пасажыраў, а грошы паклаў сабе ў кішэню. Яго ж паплечнік С. М. Ліфудзі нажываецца іншымі сродкамі. Вось адзін з прыкладаў. Складзены кантралёрамі акт № 0111 сведчыць, што Ліфудзі аднойчы (менавіта аднойчы, бо злавіць яго за руку не вельмі стараліся) на маршруце Даўгінава — Мінск прадаў 12 старых білетаў. Робіць гэта Ліфудзі вельмі проста. Калі пасажыры прыбываюць да месца прызначэння, ён бярэ ў іх выкарыстаныя білеты, а потым зноў пускае іх у абарот. Даведаўся аб гэтым дырэктар парку і толькі паківаў пальцам на Ліфудзі. А што ж з прысвоенымі грашыма? Аб гэтым ні слова.

Дарэчы, наконт абарачальнасці білетаў. Гэтым метадам нажывы тут карыстаюцца не толькі калымшчыкі-шафёры, але і асобныя касіры. Грамадзянін Галейша рашыў паведаміць аб гэтым кіраўнікам аўтапарку. Ён спадзяваўся, што касіра лагойскай аўтобуснай касы, якая прадае старыя білеты, пакараюць. Але ў дырэктара аўтобуснага парку сэрца добрае, ён ўсё даруе. У загадзе № 328 яе (у каторы раз) папярэдзілі і нават не патрабавалі пісьмовага тлумачэння.

Калі ў парку заводзіцца гутарка аб выпадках прысваення дзяржаўных грошай, калымшчыкі апраўдваюцца: «Не ў вашу кішэню залезлі». І сапраўды, не з кішэні ж дырэктара парку Смыслова ці начальніка аддзела эксплуатацыі Мядзведзева яны цягнуць грошы!

Вось што піша ў парк касір Бярэзінскай аўтастанцыі А. М. Лыскавец: «... у час майго дзяжурства шафёры Мінскага аўтапарку Лазоўскі і Юркоўскі (аўтобус № 46—42), следуючы па маршруту Магілёў — Мінск, заехалі на аўтастанцыю Беразіно і пасадзілі ў аўтобус 20 чалавек без білетаў. Калі я ўвайшла ў аўтобус для праверкі білетаў, абодва вадзіцелі адмовіліся прад'явіць мне пуцявы і кантрольны лісты, а калі я настойліва патрабавала, адзін з шафёраў сказаў: «Мы да цябе ў кішэню не залезлі».

Такой думкі прытрымліваюцца многія работнікі аўтобуснага парку. І таму на пісьмы працоўных, акты кантралёраў тут дрэнна рэагуюць. Так, 20 актаў, рапартаў і скарг на несумленную працу асобных шафёраў дырэкцыя проста паклала пад сукно, знайшоўшы зручную «прычыну», нібыта тэрміны рэагавання скончыліся.

Хто ў наш час можа мірыцца з хапугамі за рулём? Калючым дзеркачом трэба вымесці гэтае смецце з калектыву аўтатранспартнікаў.

М. СЯМЁНАЎ.

Нотаграфічныя нататкі

(Новыя выданні беларускай музыкі)

«Песні аб Леніне» — вакальны зборнік, у які ўвайшлі пяць песень беларускіх кампазітараў аб вялікім правадыру. Гэтыя творы, розныя па мастацкай задуме і ўвасабленню, па жанравых асаблівасцях, прасякнуты агульнай ідэяй — паказаць усенародную любоў і павагу да «самага чалавечнага з усіх людзей». «Песня аб Леніне» М. Аладава (словы А. Дзеружынскага) напісана для народнага хору. Кампазітар стварыў яе ў духу сучаснай народнай песні, велічнай і распеўнай. Бадзёрая маршападобная песня Д. Камінскага «Ленінскае слова» (словы М. Алтухова) вабіць свежасцю меладычнага малюнка і яркасцю гарманічнага суправаджэння. Найбольш цікавая ў зборніку песня Р. Пукста «Спускалася ноч над палямі» (словы А. Бачылы). Яна напісана як пранікнёны лірычны маналог-роздум. Ленінская тэма знайшла тут новае, арыгінальнае вырашэнне. У ёй прыкметна злучэнне рысаў камерна-вакальнай музыкі (у партыі фартэпіяна) і традыцый савецкай масавай песні. Змешчаны таксама «Песня аб Леніне» Ю. Семянякі (словы А. Лазнявога) і «Нас вітае Ленін» І. Кузняцова (словы А. Бачылы).

Увогуле зборнік пакідае вельмі прыемнае ўражанне. Усе песні могуць увайсці ў рэпертуар прафесіянальных і самадзейных калектываў і выканаўцаў.

«Беларускія народныя танцы» (для фартэпіяна або баяна) — гэта зборнік, складзены С. Грабеншчыкавым і выпушчаны ў дапамогу самадзейным танцавальным калектывам. У зборнік увайшла музыка беларускіх танцаў: «Карагодны», «Зязюлька», «Церніца», «Мяцеліца», «Каханачка», «Барысаўская полька» і «Чарот». Народныя мелодыі дадзены ў апрацоўках беларускіх кампазітараў М. Чуркіна, Я. Цікоцкага, А. Багатырова, Д. Лукаса, Д. Камінскага, С. Палонскага і Р. Пукста.

«Хоры» М. Аладава і Ю. Семянякі — выданні вельмі патрэбныя і карысныя для аматараў мастацтва. У абодва зборнікі ўвайшлі хоры без суправаджэння. Хоры М. Аладава манументальныя па форме, некаторыя з іх можна назваць харавымі паэмамі. Кампазітараў вабяць тэмы грамадскага значэння («За мір» — словы З. Вагера), велічныя карціны беларускай прыроды, звязаныя з гісторыяй, з лёсам народа («Пушчы, бары» — словы М. Клімковіча, «Дуб» і «Ой, ты Нарач» — словы А. Дзеружынскага), вясёлыя народна-жанравыя замалёўкі («Шчабятуха» — словы М. Клімковіча). М. Аладаў вельмі шырока і разнабакова карыстаецца паліфанічнымі прыёмамі, ствараючы насычаную па гучанню харавую тканіну. Зборнік хораў Ю. Семянякі складаецца з пяці твораў. Па зместу іх можна падзяліць на дзве часткі. Хоры «Бяссмерце» (словы А. Лазнявога) і «Нас партыя вядзе» (словы А. Звонака) па свайму характару блізкія да масавых песень. Хоры «Спакойна дрэмле Нарач» (словы М. Танка) і «Зімовы лес» (словы М. Машары) — больш «камерныя» па сваёй задуме. Музыка іх напоўнена светлым лірычным пачуццём. Да іх прымыкае і хор на словы М. Танка «Ну і вечар веснавы» — карціна маладзёжнай весялосці.

«Варыяцыі на беларускую народную тэму» для цымбал з фартэпіяна Д. Камінскага — твор, які ўжо даўно ўвайшоў у рэпертуар беларускіх цымбалістаў. У ім бліскуча выкарыстаны тэхнічныя магчымасці салірующага інструмента. У «Варыяцыях» выканаўца можа па-сапраўднаму паказаць свае віртуозныя і гукавыя якасці.

«Варыяцыі» на беларускую народную тэму Э. Тырманд — фартэпіянны твор, які можа быць шырока выкарыстаны як педагагічны рэпертуар, дзякуючы прастаце ізлажэння, нескладанасці тэхнічнага ўзроўню, меладычнай і гарманічнай яснасці. Творы інструментальныя радзей выпускаюцца нашым выдавецтвам, чым вакальныя і харавыя. А шкада, бо яны павялічваюць педагагічны рэпертуар пры навучанні маладых выканаўцаў.

Усе названыя выданні з добрым густам аформлены. Асабліва хочацца адзначыць вокладку «Песень аб Леніне». На жаль, тэхнічны бок некаторых выданняў мае рад недахопаў. Так, напрыклад, у «Песні аб Леніне» М. Аладава ў трэцім радку нотнага тэксту адсутнічаюць ключавыя знакі. У хоры М. Аладава «Пушчы, бары» дапушчаны дэфект у падтэкстоўцы мелодыі. У іншых рэчах не заўсёды выразна надрукаваны асобныя ноты, знакі альтэрацыі і г. д.

Ул. БАБРОЎ.

На здымку: вокладкі новых музычных выданняў.

Спакушэнне Каблукова

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.).

«А можа, і мне аднесці надалей ад берага?— убачыўшы, што Іван Пятровіч з вядром і торбай у руках падаўся на плёс, завагаўся Сяргей Сяргеевіч, але, зірнуўшы на свае далоні, усе ў чырвоных мазалях, плюнуў:—Ды гарыць ён няхай, і жывец гэты, каб я дзёўб для яго новую палонку! Адкуль выцягнуў, там і пастаўлю!..»

Ён так і зрабіў. Палонку крыху расшырыў, прывязаў шнур да палачкі, начапіў на «якар» небараку-акунька, які нервова дрыгаў знявечаным хвастом, і кінуў яго ў ваду. А сам пайшоў на бераг. Пара было абедаць.

Неўзабаве сюды прыйшоў і Іван Пятровіч. Вясёлы, ружовы, бадзёры, ён хутка расклаў агонь, павесіў над ім чайнік і падміргнуў Каблукову:

— Хочаш пагрэцца? Ёсць. Толькі—сталічная.

Сяргей Сяргеевіч паморшчыўся, але шклянку асушыў. Уплёў ладны кавалак халоднай цяляціны, запіў яе півам, і прылёг ля кастра на яловыя лапкі. Прыемнае цяпло разлілося па ўсяму целу. Ён пазяхнуў, наставіў каўнер, павольна заплюшчыў вочы...

А калі прачнуўся, то сонца ўжо вісела амаль над самым лесам. Марозіла. Страляў іскрамі касцёр. Ля агню, такі ж ружовы і вясёлы, як і раней, стаяў Іван Пятровіч.

Сяргей Сяргеевіч паварушыўся і адчуў, што ні рукі, ні ногі больш не слухаюцца яго, а па спіне нібы хто з колікам пахадзіў: так і ные.

— Што, развезла?—прыжмурыўшы хітрыя чорныя вочы, засмяяўся Пчолкін.—Бывае! Не прывык пешняй махаць, вось і ўвесь дыягназ...

Каблукоў не хацеў паказаць, што яго і сапраўды ўходалі пешня і той разявака-акунёк, якога выпадкова падчапіў за хвост, а таму, сабраўшы ўсе сілы, амаль лёгка ўстаў на ногі, соладка пацягнуўся і прабубнеў:

— Проста—задрамаў. Здорава ж, брат, спіцца на вольным паветры!..—І спытаў:—Глядзеў свае рагулькі?

— Ды вунь,—раўнадушна кіўнуў Іван Пятровіч на бярозку, пад якой ляжалі тры шчупакі і два вялізныя акуні.—Зараз пайду другі раз глядзець. А пакуль жыўцоў лавіў. Здорава клююць, карапузы! Хопіць і табе на пераджыўку.

— Эт!—махнуў рукой Сяргей Сяргеевіч і адвярнуўся.—Я пераджыўляць не буду. І тыя, мусіць, жывыя яшчэ, прастаяць да цямна...

Сяргей Сяргеевіч раскурыў люльку і паплёўся да сваёй адзінокай жэрліцы...

... За ўсё жыццё Сяргей Сяргеевіч Каблукоў не бачыў, як бярэцца шчупак на жэрліцу, а таму зусім не звярнуў увагі на тое, што шнур яго «спушчаны»,—расцягнуты на ўсю даўжыню. Прысеўшы каля палонкі, ён, не спяшаючыся, дакурыў люльку, выбіў попел і толькі пасля гэтага ўзяўся за шнур. Пацягнуў і заклапочана нахмурыўся. Шнур не паддаваўся.

«Зачапіўся!»—крактануў Сяргей Сяргеевіч і пачухаў патыліцу: што ж цяпер рабіць? Кінуць шнур? Шкада! Новенькі. Але і як адчэпіш? Пад лёд жа не залезеш!..

«Эт, чорт з ім, са шнурам!»—нарэшце махнуў ён рукой і падналёг з усяе сілы. Шнур скрануўся з месца, але адчувалася, што на канцы яго цягнецца нешта важкае, цяжкое. «Корч, гарэць бы яму сінім агнём!»—вылаяўся Сяргей Сяргеевіч, нязграбна перабіраючы непаслухмянымі пальцамі шнур. Метр, яшчэ метр. І раптам Сяргей Сяргеевіч адхіснуўся. З вады, вылупіўшы маленькія, цёмныя вочы, высунулася вялізная пляскатая галава. Яна варожа паглядзела на Сяргея Сяргеевіча, шырока пазяхнула сваёй ружова-шызай клыкастай пашчай і—павольна знікла.

Сяргею Сяргеевічу стала так горача, нібы яго з ног да галавы аблілі варам. Шчупак! Гэта быў шчупак, яго шчупак! Няўжо ён сарваўся?

Не памятаючы сябе, Каблукоў зноў ухапіўся за шнур. Шнур балюча апёк яму пальцы, але Сяргей Сяргеевіч не звярнуў на гэта ўвагі. Уперся і пацягнуў шчупака назад, да палонкі. Вось ён! Вось яна, тая пляскатая, чорная, з шызым адлівам, галава. Глядзіць на яго страшнымі вачыма і нібы чакае, што ён будзе рабіць далей?

А гэтага якраз Сяргей Сяргеевіч і не ведаў. Крук бы сюды, той крук, які прапаноўвалі яму ўчора ў магазіне. Дык жа не купіў! Грошай пашкадаваў! А што цяпер рабіць?..

І раптам Сяргей Сяргеевіч успомніў, што рыбакі—о, колькі разоў яны хваліліся гэтым!—бяруць вялікую рыбу ў вадзе прама за вочы. Значыць...

Пальцы правай рукі Сяргея Сяргеевіча распасцёрліся самі сабою і сталі нібы жалезнымі. Здавалася, што ўся сіла, якая была ў мышцах Каблукова, пераліласся ў іх. Ён асцярожна нахіліўся над палонкай, нацэліўся і—р-раз!

Нясцерпны, дзікі, пранозлівы боль пранізаў цела Сяргея Сяргеевіча. Ён адхіснуўся назад і разам з рукою выхапіў з вады шчупака. Захапіўшы чатыры пальцы рукі Каблукова ў сваю жалезную пашчу, шчупак вісеў і варожа варушыў плаўнікамі, нібы збіраўся накінуцца на Каблукова і схапіць яго ўжо не за руку, а за горла.

Асядаючы на лёд, Сяргей Сяргеевіч глуха застагнаў...

* * *

Усю дарогу ад возера да горада Сяргей Сяргеевіч Каблукоў сядзеў бледны, з заплюшчанымі вачыма. А калі машына спынілася, ён узняў галаву, вінавата зірнуў на Івана Пятровіча і скупа ўсміхнуўся.

— Эх! Тузануў жа мяне чорт цягнуць цябе, няўмеку, на возера!—з болем у голасе ўздыхнуў Іван Пятровіч.

— А ты хіба ведаў, што я суну пальцы шчупаку ў зубы?—зноў сумна ўсміхнуўся Каблукоў. Памаўчаўшы, раптам весела дадаў:—Ладна, не тужы! Зажыве. А вось заклад табе прыдзецца аддаць! Шчупака ж я злавіў! І яшчэ злаўлю! Пабачыш!..

Іван Пятровіч здзіўлена паглядзеў на Сяргея Сяргеевіча і зразумеў: няма былога Каблукова! Размачылі «сухара»! І ўсміхнуўся.

„Вожык“ у гасцях ва ўкраінскай газеты

«Вожык» у гасцях у «Літаратурнай газеты» — пад такім загалоўкам украінская літаратурная газета ў нумары ад 24 студзеня г. г. надрукавала падборку твораў беларускіх пісьменнікаў і мастакоў. У падборцы — верш П. Броўкі «Пратры акно», байка Ул. Корбана «Шклянка чаю», апавяданне В. Болтача «Удалы спектакль», малюнкі А. Волкава і Р. Грамыкі, кароткія гумарэскі «Усмешкі чытачоў» і «Тэатральная сумесь».

Слова беларускага сатырычнага часопіса ва ўкраінскай газеце — адна з незлічоных праяў дружбы братніх літаратур.

КОРАТКА

У Румынскай Народнай Рэспубліцы выдадзены раман беларускага празаіка І. Мележа «Мінскі напрамак». Гэтая ж кніга выйшла і на чэшскай мове.

* * *

Група артыстаў Тэатра юнага гледача пабывала ў Магілёве. Для рабочай моладзі горада быў наладжаны вялікі канцэрт. Днямі артысты наведаюць Барысаў, дзе пакажуць юным гледачам спектакль «Казачны домік».

* * *

У Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубежнымі краінамі адбылася сустрэча рабочых і інтэлігенцыі сталіцы са скульптарам С. Селіхановым. Скульптар падзяліўся ўражаннямі ад паездкі ў Афрыку. Затым прысутныя прагледзелі дакументальныя фільмы «Па новай Гвінеі» і «Сцягі над Ганай».

* * *

Дзіцячае выдавецтва Украінскай ССР выдала дзевятнаццацітысячным тыражом кнігу беларускай пісьменніцы З. Бандарынай «Ой рана на Івана».

Галоўны рэдактар Янка ШАРАХОЎСКІ.
Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Аляксандр БУТАКОЎ, Кастусь ГУБАРЭВІЧ, Васіль ІВАШЫН, Аркадзь МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), Пятро ПРЫХОДЗЬКА, Раман САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), Мікола ТКАЧОЎ, Іван ШАЦІЛА, Рыгор ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.

АДРАС РЭДАКЦЫІ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-25-25, аддзела літаратуры—3-22-04, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры—3-20-54, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі — 3-11-03.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу.

Друкарня імя Сталіна.

АТ 00041